

Årsrapport 2022

Riksantikvaren

1	Leders beretning	2
2	Introduksjon til virksomheten og hovedtall.....	4
2.1	Om Riksantikvaren	4
2.2	Organisasjon	5
2.3	Ledelsen	6
2.4	Nøkkeltall	6
3	Årets aktiviteter og resultater.....	8
3.1	Overordnet resultatdel	8
3.2	Detaljert resultatdel.....	10
3.2.1	Nasjonale mål, prioriteringer og styringsparametere	10
3.3	Ressursbruk.....	31
3.3.1	Nøkkeltall	31
3.3.2	Antall utførte årsverk.....	32
3.3.3	Samlet tildeling post 01 - 99	32
3.3.4	Driftsutgifter.....	33
3.3.5	Lønnsutgifter per årsverk.....	33
4	Styring og kontroll i virksomheten.....	34
4.1	Fellesføringer fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)	35
4.1.1	Konsulentbruk hos Riksantikvaren.....	35
4.1.2	Lærlingplasser hos Riksantikvaren.....	35
4.2	Evalueringer, tilsyn og revisjon	36
4.3	Personellmessige forhold.....	37
5	Vurdering av fremtidsutsikter.....	37
6	Årsregnskap.....	39
6.1	Ledelseskommantar årsregnskapet 2022	39
6.2	Oppstilling av bevilgningsrapportering.....	39
6.3	Oppstilling av artskontorrapportering	39
	Vedlegg til årsrapporten	40
	Vedlegg 1 Oppdragslister (vedlegg til kapittel 3.2).....	40
	Vedlegg 2 Aktivitets- og redegjørelsesplikten i likestillings- og	46
	diskrimineringsloven.....	46

1 Leders beretning

Verken mennesker eller kulturminner å miste

Verden rundt oss har vært preget av dramatiske hendelser. Samtidig finnes det håp i engasjement og innsats for kulturmiljø, i Norge og i verden.

Norge hadde vært et helt annet samfunn uten frivilligheten. At vi stiller opp for hverandre, for kulturarven vår og naturen, i friluftsliv, idrett og kulturaktiviteter skaper ringvirkninger langt utenfor vårt eget liv. Som frivillige skaper vi verdi for fellesskapet og for hverandre.

I 2022 feiret vi frivillighetens år. Hos Riksantikvaren har vi markert dette med å lage en frivillighetsstrategi, og vi har på vegne av regjeringen delt ut midler til frivillige som tilrettelegger lokalhistoriske ruter. Tilskudd på 2,8 millioner har ført til istandsetting, formidling og merking av 49 ruter, slik at enda flere kan begeistres over kulturminner i sine lokalmiljøer. Frivilligheten tar vare på ferdselsminner og gir folk mulighet til friluftsliv, opplevelser og til å få kunnskap om kulturhistorien, slik at vi får effekten av folkehelse og kulturmiljøvern i skjønn forening.

Uten frivillig innsats ville deler av kulturarven ha gått tapt. Alle de frivillige som skjøtter kulturlandskap, som tekker tak og maler, som pusser båt og skaper liv i lokalsamfunnet, gjør en uvurderlig innsats.

Vi skal ikke legge oss opp i *hvordan* folk velger å være frivillig, men vi skal bidra med tilrettelegging slik at det finnes muligheter for at alle kan delta. Frivilligheten er heller ikke en erstatning for offentlig virksomhet. Derfor er det viktig at de frivillige organisasjonene bevarer sin uavhengighet fra forvaltningen.

I dag er seks prosent av befolkningen medlem i en kulturvernorganisasjon, ifølge Statistisk sentralbyrå. Vi vet at mange innen feltet er godt voksne. Derfor er det gledelig å se at en undersøkelse i regi av Riksantikvaren viste at enda flere kan tenke seg å bidra: Totalt 25 prosent av befolkningen kan tenke seg å bidra frivillig til kulturvernarbeidet. Sammen må forvaltningen og frivillige løfte engasjementet, slik at enda flere unge og eldre kan møtes og få gode opplevelser sammen i aktivt kulturvern. Frivilligheten understreker at kulturmiljøvern i bunn og grunn handler om mennesker.

Året har også dreid seg om tap. Vi har krig i Europa, og liv, verdier og kulturminner går tapt. I Ukraina ser vi at kulturarven kan bli både middel og mål for krigshandlinger.

I det internasjonale arbeidet har vi gode konvensjoner på plass for å beskytte kulturmiljø verden over mot krig og konflikt, men konvensjoner må også respekteres ute på slagmarken. Dessverre har vi sett skader på kulturminner i Ukraina. Men det er også håp, fordi det gjøres mye for å beskytte kulturminnene. Kunstsatter er fraktet i trygghet, bygninger er merket med Unescos emblem Blue Shield og det har vært forsøk med brannhemmende maling. Her hjemme har Riksantikvaren tatt tak i hvordan vi følger opp og etterlever Norges ansvar etter Haagkonvensjonen. Det har ført til økt kunnskap, oppmerksomhet og bevissthet om ansvaret blant kulturinstitusjoner, fylkeskommuner, Sametinget og kommuner, men det er fortsatt en jobb å gjøre for å klargjøre rollefordelingen.

I 2022 har vi satset spesielt på fredning av jødiske kulturminner, to i Oslo og ett i Trondheim. De jødiske fredningene handler om at våre nasjonale minoriteters kulturminner også er en viktig del av historien om Norge og fortellingen om oss. Vi har også fredet et kvensk kulturmiljø i Sør-Troms, et

hus med lang sosialhistorie i Bergen, et krigsminne i Valdres og en storgård i Odalen. Vi skal arbeide for å bevare et mangfold av kulturminner, og årets fredninger representerer dette godt.

Store satsinger ruller videre. Arbeidet med bevaringsstrategier for kirker og Norges kulturmiljøer er i rute, og oppfølgingen av regionreformen har vist at samspillet med den regionale kulturmiljøforvaltningen fungerer godt. Vi satser fortsatt på klima, og bruk og ombruk av bygg er det mest klimavennlige valget. Energieffektivisering av gamle bygg er effektivt, både for folks privatøkonomi i en tid med høye strømpriser, for byggene og for kulturminneverdiene. Vi utvikler nye veiledere og anbefalinger, som for eksempel vårt råd om å velge varmepumpe som et skånsomt tiltak for å spare energi også i fredede hus. Kulturmiljøvernet både er og skal være en del av løsningen.

Hanna Geiran

riksantikvar

2 Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Riksantikvaren er direktoratet for kulturmiljøforvaltning og Klima- og miljødepartementets (KLD) sentrale rådgivende og utøvende faginstans for forvaltning av kulturmiljø. Jobben vår er å sikre et godt kunnskapsgrunnlag, sette kulturmiljøpolitikken ut i livet og gi faglige innspill til politikkutviklingen.

2.1 Om Riksantikvaren

Regjeringen og Stortinget fastsetter de nasjonale miljømålene og virkemidlene som stilles til rådighet. Riksantikvaren skal bidra til å realisere regjeringens nasjonale mål som gjenspeiler hva Norge vil oppnå på viktige miljøområder. Vi arbeider for å oppnå de klima- og miljøpolitiske målene som årlig blir presentert i Prop.1 S. Riksantikvaren har et særlig ansvar for å nå kulturmiljømålene på de områdene der Riksantikvaren har myndighet og juridiske virkemidler. De aktuelle resultatområdene er kulturminner, kulturmiljø og polarområdene.

De nasjonale målene på kulturmiljøfeltet er:

Regjeringen og Stortinget fastsetter de nasjonale miljømålene. I kulturmiljømeldingen, Meld. St. 16 (2019-2020) *Nye mål for kulturmiljøpolitikken - Engasjement, bærekraft og mangfold*, har Stortinget fastsatt tre nasjonale mål i kulturmiljøpolitikken:

- Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø
- Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging
- Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk

Riksantikvaren har følgende hovedfunksjoner:

- Gi Klima- og miljødepartementet faglige innspill i arbeidet med politikk- og regelverksutvikling, herunder å gjennomføre utredninger og analyser, samt gi råd om tiltak og virkemidler for å sikre måloppnåelse på kulturmiljøområdet.
- Bidra til bærekraftig vern og utvikling av kulturmiljø på grunnlag av de til enhver tid gjeldende lover, forskrifter og strategier.
- Bistå fylkeskommunene, Sametinget og Sysselmesteren på Svalbard med veiledning og oppfølging innen kulturmiljøområdet.
- Utvikle digitale tjenester som sikrer en enhetlig kulturmiljøforvaltning som forvalter sentrale data om kulturmiljø.
- Legge til rette for verdiskaping og bærekraftig bruk av kulturminner, kulturmiljø og landskap.
- Være rådgiver for bruk av kulturminner og kulturmiljø som ressurs for by- og stedsutvikling for å skape levende bymiljøer og kvalitet i omgivelsene.

Vi har også en rådgivende funksjon overfor annen offentlig forvaltning, allmennheten og næringslivet.

Riksantikvaren har en sentral rolle når det gjelder å gjøre strategiske veivalg på kulturmiljøfeltet. Riksantikvaren vedtok ny virksomhetsstrategi sommeren 2021. Den er grunnlaget for utvikling av Riksantikvarens virksomhet de kommende årene, frem til 2026. Strategien beskriver strategiske satsinger og mål som gir føringer for prioriteringene vi må gjøre for å lykkes med arbeidet vårt. Vi har følgende strategiske satsinger:

- Riksantikvaren skal legge til rette for engasjement, medvirkning og bidra til demokratiske prosesser for kulturmiljø.
- Riksantikvaren skal arbeide for at kulturmiljø bidrar til å oppfylle FNs bærekraftsmål.
- Riksantikvaren skal arbeide for å bevare et mangfold av kulturmiljø.
- Riksantikvaren skal bidra til å utvikle og formidle kunnskap om kulturmiljø.

Riksantikvaren ledes av Hanna Geiran og virksomheten holder til i Dronningens gate 13 i Oslo.

2.2 Organisasjon

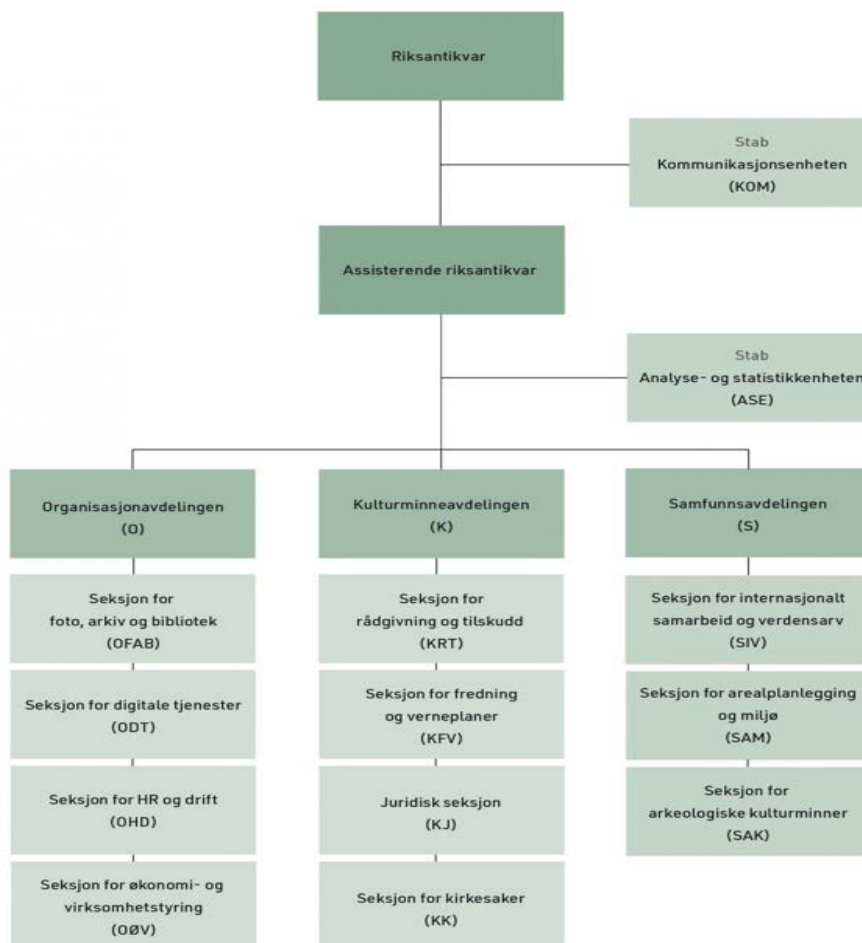
Riksantikvaren er organisert i to kulturminnefaglige avdelinger og en organisasjonsavdeling. I tillegg har Riksantikvaren en kommunikasjonsenhet og en stab for analyse og statistikk (se organisasjonskart).

Organisasjonsendringer

Riksantikvaren fikk en ny organisasjonsmodell med virkning fra 1. februar 2020. Ny modell speiler direktoratets nye rolle etter oppgaveoverføringen i forbindelse med regionreformen, som ble gjennomført fra 1. januar 2020. Overgangsperioden for oppgaveoverføringen på tre år ble avsluttet 31.12.2022.

I 2021 ble det vedtatt en ny seksjon i Organisasjonsavdelingen, da staben for økonomi- og virksomhetsstyring ble omgjort til en seksjon. Seksjonen ble etablert i juni 2022.

Organisasjonskart

2.3 Ledelsen

Ledelsen hos Riksantikvaren består av:

Hanna Kosonen Geiran, riksantikvar

Audun Skeidsvoll, assisterende riksantikvar

Trude Luice Nedregård Isaksen, kommunikasjonsdirektør

Elisabeth Dahle, avdelingsdirektør i samfunnsavdelingen

Turid Kolstadløkken, avdelingsdirektør i kulturminneavdelingen

Astrid Auran Nesbø, organisasjonsdirektør

2.4 Nøkkeltall

Antall utførte årsverk

Per 31.12.2022 hadde Riksantikvaren 129 faste og midlertidige utførte årsverk. Ett årsverk defineres som en person i 100 prosent stilling i et helt år. Timetall som utgjør et årsverk, vil variere for ulike medarbeidergrupperinger. Antall årsverk beregnes som sum av månedsverk i valgt periode, delt på antall måneder i utvalgsperioden. Årsverksberegningen reduseres ikke av ferieuttak eller avspasering av fleksitid og reisetid. Årsverksberegningen reduseres for alt annet fravær ≥ 1 dag. Om fraværet/permisjonen er med eller uten lønn er uten betydning for beregningen.

Samlet tildeling

Samlet tildeling gikk ned med 5,1 prosent fra 2021, og utgjorde kroner 738 335 000.

Nedgangen i samlet tildeling skyldes en mindre overføring fra 2021 til 2022. Vi henviser til ledelseskomentaren i del 6 Årsregnskap for nærmere forklaringer og vurderinger av vesentlige forhold ved Riksantikvarens årsregnskap.

Driftsutgifter

Driftsutgifter i 2022 var kroner 233 781 081, og de økte med 2,1 prosent fra 2021. Lønnsandelen utgjorde 53,0 prosent av dette, og den gikk ned med 0,5 prosent fra 2021.

Utnyttelsesgrad for driftspostene

Riksantikvarens utnyttelsesgrad for drift (post 01 – 29) ble 99 prosent i 2022. Det er økning i utnyttelsesgraden i 2022 med 3 prosent fra 2021.

Lønnsutgifter per årsverk

Lønnsutgifter per årsverk i 2022 var på kroner 960 908, som var en økning på 1,1 prosent fra 2021.

Årsaken til økningen i lønnsutgifter per årsverk fra 2021 til 2022 skyldes i hovedsak lønnsoppgjøret i 2022.

Utvalgte hovedtall

Tabellen under viser Riksantikvarens nøkkeltall og volumtall for 2020, 2021 og 2022. Tallene kommenteres nærmere i kapittel 3.3 Ressursbruk.

TABELL 1 OVERSIKT OVER NØKKELTALL 2020–2022

	2020	2021	2022
Antall årsverk	136	129	129
Samlet tildeling post 01-99 i kroner	792 235 000	778 373 000	738 335 000
Utnyttelsesgrad post 01-29	93%	96%	99%
Driftsutgifter i kroner	227 557 589	228 777 456	233 781 081
Lønnsandel av driftsutgifter	55,9 %	53,5%	53,0%
Lønnsutgifter per årsverk i kroner	910 385	950 295	960 908

Lønnsandelen av driftsutgiftene på Riksantikvarens rene driftspost (01-posten) utgjør cirka 75 prosent. I tillegg har vi to driftsposter (post 21 og 22) som er rene prosjektposter og som benyttes til Riksantikvarens egne prosjekter. Der posteres det kun midlertidige lønnsutgifter

TABELL 2 OVERSIKT OVER SAMLET TILDELING I 2022 PER POST

Beskrivelse		Beløp i kroner
Post 01	Driftsutgifter	160 925 000
Post 21	Spesielle driftsutgifter	32 718 000
Post 22	Flerårige prosjekt kulturminneforvaltning	43 108 000
Post 60	Kulturminnearbeid i kommunene	8 824 000
Post 70	Automatisk fredete og andre arkeologiske kulturminner	39 038 000
Post 71	Fredete kulturminner i privat eie, kulturmiljø og kulturlandskap	145 940 000
Post 72	Tekniske og industrielle kulturminner	59 036 000
Post 73	Bygninger og anlegg fra middelalder og brannsikring	89 705 000
Post 74	Fartøyvern	73 710 000
Post 75	Fartøyvernsentrene	20 958 000
Post 77	Verdiskapingsarbeid på kulturminneområdet	12 612 000
Post 79	Verdensarven	57 902 000
Post 02	Oppdrag og andre div. inntekter	-2 721 000
Post 09	Internasjonale oppdrag	-3 420 000
	Sum tildeling	738 355 000

3 Årets aktiviteter og resultater

I kapittel 3 rapporterer vi ut fra krav og føringer som er gitt i tildelingsbrev og i virksomhets- og økonomiinstruksen for Riksantikvaren.

3.1 Overordnet resultatdel

I henhold til Tildelingsbrev 2022 for Riksantikvaren skal vi gi særlig prioritet til følgende overordnede prioriteringer:

Tema: Meld. St. 16 (2019-2020), roller og ansvar

Overordnet prioritering 1: Riksantikvaren skal bistå departementet med oppfølging av Meld. St. 16 (2019–2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken –Engasjement, bærekraft og mangfold. Som ledd i oppfølgingen skal Riksantikvaren vektlegge koblingen mellom natur og kulturmiljø. Riksantikvaren skal fortsette å bidra til gjennomføringen av regionreformen og at utviklingen følger intensjonene. Riksantikvaren skal samtidig videreutvikle og styrke sin rolle som fagdirektorat.

Frivillighetsstrategien er revidert og ble lansert på Arendalsuka i august. Frivillighetens betydning, effekter, økt grad av medvirkning og styrking av engasjementet er vektlagt i strategien. Strategiens føringer vil bli fulgt opp med årlige handlingsplaner.

I perioden 2020-2024 måler en ekstern følgevaluering status og utviklingstrekk for oppgaveoverføring i forbindelse med regionreformen. Per 2022 vurderes reformen å være på riktig vei.

Tema: Klima

Overordnet prioritering: Riksantikvaren skal utvikle og styrke kulturmiljøforvaltningens arbeid med klimautfordringene.

Arbeidet med klima er vektlagt i direktoratets virksomhetsplan og implementert i øvrige strategier og føringer. Hver enkelt seksjon implementerer klimastrategiens føringer innenfor eget virksomhetsområde. Klimaarbeidet er et satsingsområde for Riksantikvaren, slik at kulturmiljøets bidrag til reduksjon av klimagassutslipp og til klimatilpasnings tiltak blir realisert.

I tråd med klimastrategien har Riksantikvaren intensivert arbeidet med veiledningsmateriell. Det er viktig å bidra til at huseiere velger de mest energieffektive løsningene som også er best for kulturminnene. I 2022 lanserte Riksantikvaren en veileder for installering av varmepumper i eldre bygninger. I veilederen anbefaler vi varmepumpe før andre mer kostnadskrevenende og inngripende tiltak. Veilederen følger opp klimastrategien gjennom å gi råd om de mest energieffektive tiltakene for kulturminner. Samtidig er veilederen også et svar på økte energiutgifter.

I 2022 har Riksantikvaren også arbeidet med en veileder som forklarer muligheter og utfordringer knyttet til installasjon av solcellepaneler. Veilederen lanseres i 2023.

Veiledningsmaterialet følges opp av eksempler i Riksantikvarens eksempelsamling som forklarer hvordan energieffektiviseringstiltak kan løses på best måte. I 2022 har vi arbeidet med å bringe frem slike eksempler. Eksempelene vil lanseres tidlig i 2023.

Riksantikvarens eksempelsamling ble lansert i 2022, og skal være en kilde til kunnskap og inspirasjon ved å vise gode eksempler på istandsetting, sikring, endring og ombruk av kulturminner. Bakgrunn og utgangspunkt for eksempelsamlingen er todelt. Med regionreformen fikk fylkeskommunene og

Sametinget ansvaret for flere oppgaver, mens Riksantikvaren skal ha en mer rendyrket direktoratrolle. Med Meld. St. 16 (2019-2020) ble det innført nye nasjonale mål for kulturmiljøforvaltningen, knyttet til mangfold og bærekraft. For å nå målene og bistå fylkeskommunene og Sametinget, var det behov for nytt veiledningsmaterieell som stadig kan oppdateres. Eksempelsamlingen er også en viktig del av satsingen i Klimastrategien, og tenkes som kanal for formidling av gode eksempler på klimatilpasning og miljøvennlig gjenbruk og energieffektivisering.

Målgruppa er primært ansatte i kulturmiljøforvaltningen, samt arkitekter og konsulenter som jobber med historiske bygninger og anlegg. Eksempelene skal også være informative og interessante for andre brukere og besøkende, det være seg eiere, håndverkere og andre med mer generell kulturminneinteresse.

Når det gjelder klimatilpasning har Riksantikvaren satt i gang pilotprosjektet om ROS-analyser i Møre og Romsdal i samarbeid med fylkeskommunen og NIKU, som har prosjektledelsen. Vi tar i bruk [Adapt Northern Heritage-metoden](#) i et samarbeidsprosjekt med Hustadvika kommune, Surnadal kommune og Ørsta kommune. Formålet med prosjektet er å styrke kunnskapsgrunnlaget og arbeidet med ROS-analyser og planlegging av klimatilpasningstiltak for kulturmiljø i fylket og de utvalgte kommunene. I tillegg til nytteverdi for de involverte vil prosjektet ha overføringsverdi til andre kommuner og fylker i landet.

Tema: Kunnskaps- og fagutvikling

Overordnet prioritering: Riksantikvaren skal være en pådriver for kunnskaps- og fagutvikling på kulturmiljøfeltet og skal etablere, videreføre og delta på arenaer for kunnskaps- og erfaringsutveksling. Riksantikvaren skal bidra til å nå delmål og prioriterte kunnskapsbehov mot 2030 i KLDs gjeldende kunnskapsstrategi.

Riksantikvaren følger opp mål og føringer i KLDs kunnskapsstrategi 2021-2024 i virksomhetens strategier og handlingsplaner. I 2022 har Riksantikvaren påbegynt arbeidet med å kartlegge kulturmiljøforvaltningens prioriterte kunnskapsbehov og har kommet med innspill til KLDs retningslinjer for bestilling og bruk av kunnskapsynteser. Vi har gjennomført en evaluering av ordningen med nasjonale oppgaver.

MOV-programmene har gitt kunnskap om tilstand og påvirkning på kulturmiljøet og med dette gitt mer kunnskap om kulturmiljøets tålegrenser. Riksantikvaren har i samarbeid med SSB bidratt i utviklingen av nasjonal statistikk på kulturmiljøområdet.

Riksantikvaren har i 2022 gjennomført flere utredninger og evalueringer som samlet har gitt kunnskap om hvilke verdier kulturmiljøet gir samfunnet og resultater og effekter av virkemiddelbruken i kulturmiljøforvaltningen.

Riksantikvaren har etablert en rekke arenaer for samarbeid og kompetanseoverføring til fylkeskommunene og Sametinget, og øvrige offentlige aktører på kulturmiljøfeltet.

Arbeidet har ført til kompetanseheving og kunnskapsutveksling, og dette bidrar til at kulturmiljøforvaltningen i stor grad arbeider både samordnet og enhetlig. Følgeevalueringen av regionreformen (Agenda Kaupang 2022) skriver at nettverkene fungerer godt og oppleves som viktige.

Tema: Digitale tjenester

Overordnet prioritering: Riksantikvaren skal være en pådriver for at kulturmiljøforvaltningen utvikler og tar i bruk gode digitale tjenester i forvaltningen og formidling av kunnskap om kulturmiljø.

Riksantikvaren skal utvikle digitale tjenester som gir publikum, planleggere, næringsliv, sektorinteresser og kulturmiljøforvaltningen enkel tilgang på kulturmiljødata av høy kvalitet.

Riksantikvaren har ferdigstilt en digital strategi for kulturmiljøforvaltningen, som skal være en rettesnor for videre arbeid med å utvikle og ta i bruk gode digitale tjenester i forvaltningen. Strategien legger vekt på kulturmiljødata – som skal ha god kvalitet, være enkelt tilgjengelige og bli forvaltet på en god måte. Dette er grunnleggende for å kunne utvikle gode digitale tjenester både for forvaltningen og publikum og andre interesserte. Denne strategien har blitt godt mottatt og det er i 2022 blitt satt i gang et prosjekt i kulturmiljøforvaltningen som skal sikre at informasjonsforvaltning i kulturmiljøforvaltningen følger god praksis.

3.2 Detaljert resultatdel

3.2.1 Nasjonale mål, prioriteringer og styringsparametere

3.2.1.1 Resultatområde kulturminner og kulturmiljø

Mål i: Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø

PRIORITERING NR. 1

Riksantikvaren skal styrke samarbeidet med de frivillige organisasjonene.

SAMLET MÅLOPPNÅELSE FOR PRIORITERING NR. 1

Riksantikvaren lanserte ny frivillighetsstrategi i august 2022. En sentral målsetting i strategien er å styrke samarbeidet med de frivillige organisasjonene. Et tiltak i strategien er at Riksantikvaren i 2023 oppretter et kulturarvråd (sakråd) hvor de viktigste nasjonale frivillige organisasjonene deltar. Gjennom kulturarvrådet og bilaterale møter vil frivillige organisasjoners mulighet til å påvirke beslutninger bli styrket. Dette gjelder blant annet i arbeid med kommunale planer, fylkeskommunale og statlige strategier og handlingsplaner. Riksantikvaren skal utarbeide en veileder for medvirkning på kulturmiljøfeltet, som vil være et hjelpemiddel for frivillige organisasjoner og dermed bidra til å styrke deres påvirkningsmuligheter. Dette vil komme kulturmiljøet til gode, fordi de frivillige er pådrivere og viktige bidragsyttere i kulturmiljøforvaltningen.

Styringsparameter

Frivillighetsstrategien er ferdigstilt og iverksettes.

Rapportering

Frivillighetsstrategien er ferdig. Iverksetting pågår og sakråd etableres.

PRIORITERING NR. 2

Riksantikvaren skal arbeide for et bærekraftig fartøyvern innenfor de juridiske og økonomiske rammer som er tilgjengelig.

SAMLET MÅLOPPNÅELSE FOR PRIORITERING NR. 2

Riksantikvaren har utarbeidet en ny innretning for tilskudd fra post 75 *Fagutvikling i fartøyvernet* (tidligere *fartøyvernssentrene*). Endringen skal gjøre forvaltningen av tilskuddsposten enklere og bidra til høyere måloppnåelse. Den nye innretningen legger til grunn de ulike aktørenes roller og ansvar i fartøyvernet etter oppgaveoverføringen i 2020. Dette gjelder særlig fartøyvernssentrenes roller som nasjonale kompetansesentre.

Styringsparameter

Riksantikvarens virkemiddelbruk til fagutvikling i fartøyvernet er endret i tråd med kunnskapsgrunnlaget som ble etablert i 2021.

Rapportering

Riksantikvaren har utviklet virkemiddelbruken i tråd med anbefalinger i rapporten fra Agenda Kaupang om organiseringen av fartøyvernssentrene. Tilskudd for 2023 ble lyst ut i tråd med ny ordning.

PRIORITERING NR. 3

Riksantikvaren skal legge Faro-konvensjonen til grunn for demokratisk involvering og samarbeid om kulturmiljø.

SAMLET MÅLOPPNÅELSE FOR PRIORITERING NR. 3

Faro-konvensjonen er lagt til grunn i utarbeidelse av strategier og føringer for egen virksomhet og forvaltningen, deriblant frivillighetsstrategien.

Styringsparameter

Faro-konvensjonens føringer er nedfelt i Riksantikvarens strategier.

Rapportering

Faro-konvensjonen er nedfelt i frivillighetsstrategien fra 2022 og den reviderte bystrategien fra 2021.

Kommuner, eiere og brukere er involvert i beslutningsprosesser om vern av kulturmiljø.

Vi har vektlagt involvering i den nye frivillighetsstrategien. Se også mål ii., prioritering 1, om KIK-arbeidet (Kulturminner i kommunene). Prosessen med kulturmiljøfredningen av Henningsvær ble gjennomført med lokal involvering og medvirkning.

Mål ii: Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging.

PRIORITERING NR. 1

Riksantikvaren skal videreføre det strategiske arbeidet overfor kulturmiljøforvaltningen, kommunene og andre sentrale aktører i deres arbeid med å ivareta kulturmiljø ved helhetlig samfunnsplanlegging.

SAMLET MÅLOPPNÅELSE FOR PRIORITERING NR. 1

Riksantikvaren følger opp kulturmiljøforvaltningen og kommunene i deres samfunns- og arealplanlegging. Dette skjer gjennom veiledningsmateriell, kurs og seminarer. Riksantikvaren arrangerer regionalledersamlinger og følger også opp by- og kommuneantikvarene ved å arrangere Byantikvarnettverk. På regionalledersamlinger og byantikvarsamlinger er helhetlig samfunnsplanlegging som verktøy for å ivareta kulturmiljø et tema som ofte blir drøftet, og gode eksempler på beste praksis blir utvekslet. På den måten lærer også fylkeskommunene og

kommunene av hverandre. Riksantikvaren arrangerte et eget kurs i plan- og bygningsloven høsten 2022 med svært god deltakelse fra fylkeskommunene og kommunene. Arbeidet med å etablere en samlet oversikt over kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse (tidligere KULA og NBI-registeret) ble ferdigstilt i 2022. Det gjenstår noe arbeid med den digitale løsningen. Den samlede oversikten er et viktig redskap for blant annet kommunene i deres arealforvaltning. Riksantikvaren har et særskilt ansvar for å sikre at nasjonale interesser blir ivaretatt i arealplanlegging, og kan overta saker fra fylkeskommunen dersom faglige råd ikke blir fulgt opp. I 2022 reiste vi til sammen fire innsigelser, to av disse var i Oslo, som ikke har egen adgang til å reise innsigelser.

<i>Styringsparameter</i>	<i>Rapportering</i>
Andel kommuner med vedtatt eller oppdatert kulturmiljøplan siste år.	Av totalt 356 kommuner har 214 ferdigstilt kulturmiljøplan (60%), og 124 har igangsatt arbeidet (35%). 18 kommuner (5%) har ikke igangsatt arbeid med kulturmiljøplan.
Andel KIK-kommuner som har tatt inn føringer og bestemmelser fra kulturmiljøplan i kommuneplanen.	Det har vist seg vanskelig å få data til dette styringsparameteret. Vi vil ta initiativ til at dette temaet tas inn i KOSTRA-rapporteringen.

PRIORITERING NR. 2

Riksantikvaren skal arbeide for å øke bevisstheten om, og styrke, kulturarven som ressurs i by- og stedsutviklingen, og bidra til å utvikle levbare byer og steder.

SAMLET MÅLOPPNÅELSE FOR PRIORITERING NR. 2

Riksantikvarens bystrategi legger tydelige føringer for hvordan kvaliteter knyttet til kulturmiljø i byer og steder bør ivaretas. Levbare byer er vektlagt i strategien. Mens den første bystrategien kun omhandlet byer, handler den reviderte strategien også om steder. I 2022 har vi særskilt jobbet med revisjon av NBI-registeret. En sentral målsetting er å revidere de anbefalingene som gis for de enkelte NB-områdene slik at disse er i samsvar med anbefalinger i bystrategien. Bærekraftig byutvikling og vektlegging av levbare byer og steder har fått økt oppmerksomhet gjennom formidling og oppfølging av bystrategien.

Også gjennom arbeidet i "Forum for stedsutvikling" styrker vi kulturarven som ressurs i by- og stedsutvikling. En viktig aktivitet er jevnlig nettverksmøter med stedsutviklingskontakter i fylkeskommunene.

<i>Styringsparameter</i>	<i>Rapportering</i>
Den reviderte bystrategien er fulgt opp.	Strategiens budskap er formidlet i møter, konferanser og andre arrangement, samt i direktoratets egen virksomhet.
Et pilotprosjekt for vitalisering av historiske småbymiljøer er initiert.	I dialog med den aktuelle kommunen er det konkludert med å ikke gjennomføre prosjektet.
Andel som bruker Riksantikvarens bystrategi, kulturmiljøplaner og oversikt over kulturmiljøinteresser i planlegging og utredning.	Riksantikvarens opplever at kommuner, fylkeskommuner, konsulenter og andre bruker strategien, kulturmiljøplaner og oversikt over kulturmiljøinteresser aktivt i arbeidet med vern og utvikling av byer og tettsteder.

PRIORITERING NR. 3

Riksantikvaren skal arbeide for at kulturmiljøfeltet bidrar til klimatilpasning og til reduksjon av klimagassutslipp.

SAMLET MÅLOPPNÅELSE FOR PRIORITERING NR. 3

Arbeidet med klima er vektlagt i direktoratets virksomhetsplan og implementert i strategier og føringer. Hver enkelt seksjon følger opp klimastrategiens føringer innenfor eget virksomhetsområde. Riksantikvaren bidrar til å redusere klimagassutslipp ved å synliggjøre betydningen av energieffektiv bruk, transformasjon og gjenbruk av eksisterende bygningsmasse. Utvikling og utprøving av klimatilpasningstiltak bidrar til å møte utfordringene med et endret klima.

<i>Styringsparameter</i>	<i>Rapportering</i>
Prioriterte tiltak i handlingsplanen for Riksantikvarens klimastrategi er iverksatt.	<p>Riksantikvaren har gjennomført prioriterte tiltak i handlingsplanen for klimastrategien. De viktigste har vært: Riksantikvaren relanserte i april eksempelsamlingen, som skal formidle gode eksempler på blant annet ombruk, istandsetting, klimatilpasning og energieffektivisering.</p> <p>Det har blitt gjennomført faglig forum med temaet energieffektivisering av fredete og verneverdige bygninger. Riksantikvaren har bidratt på eksterne arrangementer om temaet. Dette viser at budskapet blir fanget opp, og vi mener å se at det er en økende interesse, blant annet i bygge- og eiendomsbransjen.</p> <ul style="list-style-type: none">• Kunnskapsbanken oppdateres jevnlig.• Riksantikvarens eksterne arrangement Utviklingsnett har hatt sirkulær økonomi som tema.• Vi deltar i direktoratgruppen for klimatilpasning, og har bidratt til FN-rapportering om klimatilpasning.• Det har blitt gjennomført en workshop om CVI-metoden, som er kartlegging og analyse av mulig klimapåvirkning på verdensarvverdiene. Dette var et opplæringstiltak hvor alle verdensarvkoordinatorene deltok. Rapporten fra workshopen ferdigstilles i 2023.• Riksantikvaren har støttet Innlandet fylkeskommunes prosjekt Bevar bygg – bevar klima. Studier viser at skånsomme oppgraderingstiltak på eldre bygg gir bedre energi- og klimagassregnskap enn å rive og bygge nytt. Oppgradering av bygninger har stort potensial for å redusere klimagassutslipp raskt, men med noen forutsetninger.

	<ul style="list-style-type: none"> • Miljøovervåkningsprogrammet klima og kulturarv (MOV Klima) er en systematisk innsamling av data ved bruk av etterprøvbare metoder. Overvåkingen gjennomføres over lang tid (35-50 år) og gir Riksantikvaren informasjon om: <ul style="list-style-type: none"> - Reduksjon eller tap av kulturhistoriske verdier ved bedre kontroll med utvikling av tilstand - Bedre grunnlag for å vurdere risiko for klimarelaterte skader og risikoreduserende tiltak til rett tid - Bedre kunnskap om forvaltning også for yngre tradisjonelle bygninger. • I 2022 ble det etablert en faggruppe for klimaomstilling i fartøyvernet med representanter fra fylkeskommunene og Sametinget, fartøyvernet, frivillige og Riksantikvaren. Mandatet til gruppen er å være et diskusjons- og idéverksted for klimaomstilling i fartøyvernfeltet, initiere prøveprosjekter som skal generere/gi kunnskap og erfaringer, og formidle problemstillinger samt gode eksempler på klimaomstilling i fartøyvernet. <p>Riksantikvaren har arrangert innspillsmøte med fylkeskommunene, Sametinget og byantikvarene om klimatilpasning til arbeidet med kunnskapsgrunnlaget til en stortingsmelding om klimatilpasning. Det som ble drøftet i møtet ble videreført til Miljødirektoratet, som hadde ansvar for kunnskapsgrunnlaget.</p>
Fylkeskommunene, Sametinget og Sysselemesteren på Svalbard har fått bistand i oppfølging og rådgivning.	Viser til rapportering over.
Vurdere videre oppfølging fra arbeidet med risikoanalyser for et utvalg kulturmiljø.	I samarbeid med Møre og Romsdal fylkeskommune har Riksantikvaren gjennomført et pilotprosjekt innen risikovurdering og planlegging av risikoreduserende tiltak for tre utvalgte kulturmiljø i Hustadvika kommune, Surnadal kommune og Ørsta kommune. Prosjektet tar utgangspunkt i metodikken som ble utarbeidet i prosjektet Adapt Northern Heritage. Prosjektet skal utvides til å omfatte flere kommuner i 2023.

Mål iii: Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk

PRIORITERING NR. 1

Riksantikvaren skal arbeide for at et mangfold av kulturmiljø tas vare på gjennom en helhetlig og effektiv forvaltning på alle nivåer (stat, fylke, kommune, eier).

SAMLET MÅLOPPNÅELSE FOR PRIORITERING NR. 1

KIK (Kulturminner i kommunen) og oversikten *Kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse* (tidligere KULA og NB!) gir kommuner, fylkeskommuner og Sametinget kunnskapsgrunnlag for å ivareta kulturmiljø i arealplanleggingen.

Riksantikvarens fredningsstrategi bidrar til at et større mangfold av kulturmiljøer tas vare på. I 2022 fulgte vi særlig opp arbeidet med fredning av blant annet jødiske kulturminner.

Riksantikvaren har etablert møteplasser og arenaer for kunnskapsformidling og samhandling med fylkeskommunene og Sametinget. Dette bidrar til effektiv og kunnskapsbasert forvaltning av kulturmiljø. Riksantikvaren fører tilsyn og kontroll med fylkeskommunenes og Sametingets tilskuddsforvaltning. Formålet er å sikre at statlige tilskudd brukes enhetlig, målrettet, effektivt og i henhold til tilskuddsforskriften.

Riksantikvaren er klagemyndighet for dispensasjoner etter kulturminneloven. Klagebehandlingen gir Riksantikvaren grunnlag for å utvikle policy på kulturmiljøfeltet, blant annet for å ivareta vern gjennom bruk.

<i>Styringsparameter</i>	<i>Rapportering</i>
Utarbeidet overordnet bevaringsstrategi som utgangspunkt for utforming av tematiske bevaringsstrategier.	Forslag til rammeverk for bevaringsstrategier (navnet "Overordnet bevaringsstrategi" ble endret til "Rammeverk for bevaringsstrategier") ble overlevert KLD i desember 2022. Forberedelser til utprøving av to tematiske bevaringsstrategier foregikk høsten 2022, mens utprøvingen vil gjennomføres i 2023.
Nasjonal oversikt over kulturmiljøer og landskap av nasjonal interesse er etablert.	Arbeidet med å etablere en oversikt over kulturmiljø og landskap av nasjonal interesse er sluttført. Dataene er samlet i et felles register og blir gjort tilgjengelig gjennom Askeladden og Kulturminnesøk. Det gjenstår noe arbeid med den digitale løsningen. Det er også utarbeidet nye veiledere.
Kulturmiljø i skog er ivaretatt ved å gi innspill når det reviderte PEFC-skogsertifiseringssystemet sendes på høring.	Riksantikvaren har gitt en høringsuttalelse.

PRIORITERING NR. 2

Riksantikvaren skal delta i arbeidet med å utvikle langsiktig og varig forvaltning av de kulturhistorisk verdifulle kirkene i samarbeid med Klima- og miljødepartementet (KLD), Barne- og familiedepartementet (BFD) og de kirkelige organene.

SAMLET MÅLOPPNÅELSE FOR PRIORITERING NR. 2

Riksantikvaren har ansvar for utvikling av en bevaringsstrategi for kulturhistorisk verdifulle kirker. Arbeidet er prosjektorganisert og ble gjennomført i samarbeid med Den norske kirke på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet (BFD). Riksantikvaren oversendte sin tilråding til departementet før jul. Dette kunnskapsgrunnlaget vil ha stor betydning for arbeidet med å ivareta, sikre, formidle og forvalte norske kirkebygg i årtier framover.

<i>Styringsparameter</i>	<i>Rapportering</i>
Bidra til utvikling av virkemidler for vern av de kulturhistorisk verdifulle kirkene.	<p>Riksantikvaren leverte i samarbeid med Den norske kirke anbefaling til innretning av Bevaringsstrategi for kulturhistorisk verdifulle kirkebygninger til BFD i desember. Vi foreslår at bevaringsarbeidet for de kulturhistorisk verdifulle kirkene struktureres som en bevaringsstrategi med følgende tre bevaringsprogrammer:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Middelalderkirker (steinkirker og trekirker) 2. Kirker fra 1537-1850 3. Kirker etter 1850 <p>Arbeidet med å ferdigstille programinnholdet skal videreføres i 2023 etter oppdrag fra BFD.</p>

PRIORITERING NR. 3

Riksantikvaren skal følge opp og veilede i Sametingets forvaltning av automatisk fredete, samiske bygninger.

SAMLET MÅLOPPNÅELSE FOR PRIORITERING NR. 3

Riksantikvaren bistår og veileder Sametinget gjennom blant annet dialog og økonomiske virkemidler. Sametinget har fått støtte til et prosjekt som skal bidra til å øke kunnskap og engasjement hos eiere og til kompetanse blant aktuelle håndverkere. Dette skal bidra til styrket ivaretagelse av kulturminner og eiere og effektiv utnyttelse av tilskuddsmidler. Forventet effekt er også tettere samarbeid mellom Sametinget og fylkeskommunene. Rapporteringen for 2022 viser at Sametinget har behandlet 22 søknader som gjelder endringer av bygninger, og en søknad for fartøy.

<i>Styringsparameter</i>	<i>Rapportering</i>
Et antall automatisk fredete samiske bygninger er istandsatt.	Etter registreringsprosjektet av automatiske fredete samiske bygninger er 900 bygg fredet. Disse har store istandsettingsbehov. Det er en økning på antall dispensasjonssøknader fra 2021 til 2022. Antallet objekter med god tilstand har økt, noe som indikerer at arbeidet går riktig vei, som følge av økt innsats.

PRIORITERING NR. 4

Kulturmiljøforvaltningens virkemiddelapparat skal være best mulig samordnet, enhetlig og tilpasset dagens samfunnsutfordringer og nasjonale mål.

SAMLET MÅLOPPNÅELSE FOR PRIORITERING NR. 4

Riksantikvarens fokus på kontakt og dialog med fylkeskommunene og Sametinget rundt tilskuddsforvaltning har blitt godt mottatt. Arbeidet har gitt effekt i form av kompetanseheving og kunnskapsutveksling, samt standardisering på tvers av organisasjoner og tilskuddsposter. For Riksantikvaren har denne satsingen på tilskudd bidratt til å effektivisere og utvikle forvaltningen. Se mer om Riksantikvarens forvaltningsoppgaver under kapittel 3.2.1.5.

Riksantikvaren har etablert en rekke andre arenaer for samarbeid og kompetanseoverføring til fylkeskommunene og Sametinget, og øvrige offentlige aktører på kulturmiljøfeltet. Arbeidet har ført til kompetanseheving og kunnskapsutveksling, og dette bidrar til at kulturmiljøforvaltningen i stor grad arbeider både samordnet og enhetlig. Følgeevalueringen av regionreformen (Agenda Kaupang 2022) skriver at nettverkene fungerer godt og oppleves som viktige.

<i>Styringsparameter</i>	<i>Rapportering</i>
Evaluering av bevaringsprogrammernes effekter er startet.	Menon har gjennomført et forprosjekt på oppdrag fra Riksantikvaren. Forprosjektet har undersøkt hvilke effekter som kan identifiseres, og med hvilke kilder og metoder samt forslag til gjennomføring.
Riksantikvaren har bistått i arbeidet med revisjon av kulturmiljøloven.	Riksantikvaren har levert utredninger og innlegg om ulike tema på bestilling fra lovutvalget.

PRIORITERING NR. 5

Riksantikvaren skal følge opp Strategi for kultur- og reiseliv.

SAMLET MÅLOPPNÅELSE FOR PRIORITERING NR. 5

Riksantikvaren følger løpende opp verdiskapingsprosjekter som har kulturmiljø og reiseliv som hovedtema. Sammen med Agder fylkeskommune arrangerte Riksantikvaren en nettverkssamling om kulturmiljø, reiseliv og besøksforvaltning. Samlingen inkluderte representanter fra alle deler av forvaltningen, forsknings- og kunnskapsmiljø, frivillighet, destinasjonsselskaper og private aktører. Samlingen bidro til felles kompetanseheving og kunnskapsutveksling.

Riksantikvaren deltar i departementenes forum for oppfølging av kultur og reiseliv og i arbeidet med Nasjonal reiselivsstrategi.

<i>Styringsparameter</i>	<i>Rapportering</i>
Kulturmiljøhensyn er gjenspeilet i det pågående NOU-arbeidet med reisemålsutvikling og besøksforvaltning i norske kommuner.	Riksantikvaren har i løpet av våren 2022 levert to notater til departementet om fellesgodefinansiering og besøksforvaltning.

PRIORITERING NR. 6

Riksantikvaren skal delta i en arbeidsgruppe ledet av Forsvarsbygg for utredning av den fremtidige forvaltningen av forsvarssektorens kulturhistoriske eiendommer.

SAMLET MÅLOPPNÅELSE FOR PRIORITERING NR. 6

Riksantikvaren har levert sine innspill. Oppgaven er utført og oppdraget fullført.

<i>Styringsparameter</i>	<i>Rapportering</i>
Kunnskapsgrunnlaget er levert til Forsvarsdepartementet.	Riksantikvaren har deltatt i arbeidsgruppen, og rapporten er levert Forsvarsdepartementet. Vår klare anbefaling er at sektorprinsippet opprettholdes.

3.2.1.2 Resultatområde polarområdene

PRIORITERING NR. 1

Riksantikvaren skal bidra til en forutsigbar og langsiktig forvaltning av prioriterte kulturminner og kulturmiljøer på Svalbard.

SAMLET MÅLOPPNÅELSE FOR PRIORITERING NR. 1

Riksantikvaren har et tett samarbeid med Sysselmesteren på Svalbard (SMS), som har førstelinjen for kulturmiljøer på Svalbard. Klimaendringene er den sentrale årsaken til utfordringene på Svalbard. Effekten av endringene har økt siden Svalbardmeldingen (2016), og gir stadig mer prekære konsekvenser for kulturmiljøene.

Det er utarbeidet indikatorer som måler utvikling for de 100 prioriterte kulturmiljøene på Svalbard. Indikatorene viser antall tilsyn som er utført, antall tilstands- og risikovurderinger som er gjort, samt eventuelle tap. Det måles også hvor mange av kulturmiljøene som er godt oppdatert i Askeladden. Indikatorene ble første gang rapportert på miljøstatus.no i juni 2022. Dette bidrar til bedre forvaltning av de prioriterte kulturmiljøene på Svalbard.

Askeladden er et viktig verktøy i forvaltningen. Her har Riksantikvaren og SMS hatt utfordringer når det gjelder informasjon og registreringer. SMS gjennomførte et ryddeprosjekt i perioden 2020-2021, men mye gjenstår og vil bli jobbet videre med i 2023.

Riksantikvaren har bistått Sysselmesteren i forbindelse med avslutningsplanen for Gruve 7.

Riksantikvaren har meldt oppstart av frednings sak for Isfjord Radio.

<i>Styringsparameter</i>	<i>Rapportering</i>
Riksantikvaren gir innspill til Sysselmesterens arbeid med revisjon av kulturminneplan for Svalbard.	Riksantikvaren er i dialog med Sysselmesteren og KLD om å lage en forenklet versjon i 2023.

Prioriterte sårbare kulturmiljøer, som er utsatt for påvirkninger av klimaendringene, er sikret.	Syselmesteren har gjennomført flere istandsettinger og sikringstiltak for prioriterte kulturminner i 2022. Som følge av akutt trussel fra erosjon ga Riksantikvaren tillatelse til å flytte den automatisk fredete fangsthytta i Rekvika fra dens opprinnelige plassering. Fangsthytta skal på sikt inngå i Svalbard museum sin faste utstilling.
--	---

PRIORITERING NR. 2

Riksantikvaren skal bidra til at oppryddingen i Svea ivaretar kulturmiljøinteressene.

SAMLET MÅLOPPNÅELSE FOR PRIORITERING NR. 2

Riksantikvaren følger opp bestemmelsene om opprydding i Svea. I tråd med avslutningsplanen og regjeringens beslutning om opprydding, blir ikke fredete kulturminner ryddet bort.

Dette innebærer at noen hundre arkeologiske kulturminner og tre bygninger blir bevart på stedet. Bygningene blir istandsatt og klargjort for ny bruk.

<i>Styringsparameter</i>	<i>Rapportering</i>
Veilede og beslutte i tråd med avslutningsplanen.	Arbeidet følger planen.

3.2.1.3 Oppgaver på tvers av resultatområdene

PRIORITERING NR. 1

Helheten i klima- og miljøpolitikken blir ivaretatt gjennom effektivt kunnskapsarbeid og bruk av strategisk viktige virkemidler.

SAMLET MÅLOPPNÅELSE FOR PRIORITERING NR. 1

Riksantikvaren følger opp mål og føringer i KLDs kunnskapsstrategi i virksomhetens strategier og handlingsplaner. Utvikling av tverrsektoriell og tverrfaglig kunnskap vektlegges i virksomhetens strategier og handlingsplaner, herunder utformingen av bevaringsstrategier. Riksantikvaren samarbeider tett med Miljødirektoratet, SSB og innovasjonsmiljøer i utviklingen av nasjonal statistikk og kunnskapsutvikling på miljøområdet.

<i>Styringsparameter</i>	<i>Rapportering</i>
Et mer helhetlig kunnskapsgrunnlag, basert på utvikling og økt bruk av uavhengige kunnskapssynteser, er tatt i bruk.	Riksantikvaren har ikke bestilt uavhengige kunnskapssynteser i 2022. Riksantikvaren har i 2022 levert en vurdering av direktoratets bruk av verktøy og prosesser for å ta forskningsbasert kunnskap i bruk i politikktutviklingen. Dette omfatter uavhengige kunnskapssynteser. Riksantikvaren har bidratt med innspill til departementets interne retningslinjer for bestilling av bruk av kunnskapssynteser.

Miljødata blir forvaltet mer koordinert og effektivt, i tråd med prosjektet Fremtidens miljødata.	Riksantikvaren har forbedret måten miljødata blir migrert på i eksisterende dataløsninger for å sikre mer konsistente data og bedre tilgjengelighet. Et prosjekt som skal forbedre kulturmiljødata er satt i gang.
Økt integrering av ny teknologi, metoder og innovasjon i innhenting av data og kunnskap	I samarbeid med Norsk Romsenter (Copernicus) har Riksantikvaren kartlagt teknologi og metode tilpasset behov i kulturmiljøforvaltningen. Dette bidrar til å redusere kunnskapsbarrierer for å ta teknologien i bruk i kulturmiljøforvaltningen. På sikt kan fjernobservasjonsdata være effektiviserende og kvalitetshevende i Riksantikvarens kartleggings- og overvåkingsarbeid.

PRIORITERING NR. 2

Riksantikvaren skal gjennomføre nasjonal og internasjonal verdensarvpolitikk samt koordinere og ha det kulturmiljøfaglige ansvaret for oppfølgingen av de norske verdensarvområdene, i tråd med prioriteringene i Meld. St. 16 (2019 – 2020) *Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold.*

SAMLET MÅLOPPNÅELSE FOR PRIORITERING NR. 2

Gjennom Riksantikvarens prioriteringer, aktiviteter og løpende oppfølging av de norske verdensarvområdene gjennomføres den nasjonale verdensarvpolitikken. Vi har vektlagt utvikling av arbeidet med konsekvensutredninger i verdensarvområder, herunder å gjøre kjent den internasjonale veilederen og tilpasse metodikken til det norske systemet for konsekvensutredninger. Riksantikvaren har bidratt til at verktøy brukes til å sikre verdensarvverdiene gjennom kompetanseutviklingstiltak. Formålet er å bidra til at planlagte tiltak ikke kommer i konflikt med verdensarvverdiene. Den internasjonale verdensarvpolitikken gjennomføres gjennom aktiviteter som styrker kompetansen og kapasiteten blant lokale og regionale aktører til oppfølging av verdensarvkonvensjonen. Eksempelvis var gjennomføring av en workshop om CVI-metoden et slikt opplæringstiltak der alle verdensarvkoordinatorerne deltok.

<i>Styringsparameter</i>	<i>Rapportering</i>
Verdensarvområdene har oppdaterte forvaltningsplaner.	Forvaltningsplanene for Bryggen, Struve, Alta og Røros bergstad og Circumferensen er under revisjon. Forvaltningsplanen for Vegaøyen (2015-2022) er foreløpig videreført og planlagt oppdatert i 2023. Arbeidet med rullering må sees i sammenheng med konsekvensutredningen for akvakulturtiltak, rullering av kommuneplan og forvaltningsplanen for verneområdene. For både Bergkunsten i Alta og Struves meridianbue er det startet opp revisjon av forvaltningsplanene. For Struves meridianbue er det igangsatt arbeid med å utarbeide en

	<p>bufferzone for verdensarven i Hammerfest, som forventes å bli ferdigstilt ved årsskiftet 2023/2024.</p> <p>Forvaltningsplan for Urnes er forsinket og forventes å bli ferdig i 2023. Bufferzone for verdensarven Urnes ferdigstilles i 2023. Buffersonen forankres i en egen kommunedelplan for området.</p> <p>Forvaltningsplanen for Rjukan-Notodden er under rulling og planlegges ferdigstilt i 2023.</p> <p>Det er startet opp revisjon av forvaltningsplanene til de to delområdene i Vestnorsk fjordlandskap, Geirangerfjorden og Nærøyfjorden. Som en del av dette skal anbefalingene fra IUCNs rapport fra den rådgivende befaringen i 2022 implementeres. Dette innebærer å se de to delområdene i sammenheng, og å harmonisere forvaltningsplanene.</p>
<p>Konsekvensutredninger for planer og tiltak som berører norske verdensarvområder, er gjennomført og vurdert når vedtak fattes.</p>	<p>Ny veileder for konsekvensutredning for verdensarv (KUVA) ble lansert sommeren 2022 gjennom World Heritage Leadership-programmet. Veilederen er under oversettelse til norsk.</p> <p>Riksantikvaren og Miljødirektoratet har jobbet med å gjøre den internasjonale veilederen kjent og tilpasse metodikken til det norske systemet for konsekvensutredning. Målgruppen for arbeidet er kommuner, fylkeskommuner, statsforvaltere og konsulentmiljøer. Arbeidet vil bli videreført i 2023.</p> <p>Metodikken skal brukes i alle konsekvensutredninger i verdensarvområder der tiltak kan ha virkning på verdensarvverdiene. Veilederen Konsekvensutredninger for klima og miljø (M-1941) blir også oppdatert i samsvar med KUVA-veilederen og lagt til grunn for konsekvensutredningene.</p> <p>I 2022 ble KUVA for Bryggen i Bergen (bybane) og Vegaøyen (akvakultur) ferdigstilt. Konsekvensutredninger for Bergkunsten i Alta, Struves Meridianbue i Hammerfest, Urnes stavkirke og Røros Bergstad og Circumferensen er under arbeid. Innledende arbeid til KUVA for ny E134 gjennom Notodden ble gjort i 2022, men planarbeidet er stilt i bero.</p>
<p>Kapasitetsbygging for oppfølging av verdensarvkonvensjonen globalt er styrket</p>	<p>Gjennom World Heritage Leadership-programmet bidrar Norge til at kapasitetsbygging og oppfølging av verdensarvkonvensjonen blir styrket. Første seksårige programperiode er avsluttet, og avtale om ny seksårig periode ble signert under Bergen Forum i september 2022. Kurs holdes over hele verden, også i Norge.</p>

	<p>Det internasjonale kurset i trekonservering (The International Course on Wood Conservation Technology – ICWCT) ble holdt digitalt i 2022. Kursene bidrar til kapasitetsbygging internasjonalt, også innenfor verdensarv.</p> <p>Europa Nostra og EU-kommisjonen tildelte i 2022 Riksantikvaren, NTNU og ICCROM den prestisjetunge Europa Nostra-prisen for det internasjonale kurset i trekonservering i kategorien <i>Utdannelse, kapasitetsbygging & ferdigheter</i>. Prisen anerkjenner det langvarige og viktige arbeidet med å utdanne tre-eksperter fra hele verden.</p>
--	---

3.2.1.4 Resultatområde internasjonalt

Ny strategi for internasjonalt samarbeid

Riksantikvaren har i 2022 ferdigstilt ny strategi for sitt internasjonale samarbeid: *Strategi for Riksantikvarens internasjonale samarbeid*. Dette er en intern strategi som gir retning til direktoratets internasjonale arbeid fremover. Strategien presenterer fem nye strategiske satsinger som fokuserer på Riksantikvarens rolle som rådgiver og tilrettelegger i internasjonale spørsmål for norsk kulturmiljøsektor, på oppfølging av konvensjoner og det å ivareta norske kulturmiljøinteresser i internasjonale samarbeid.

Kulturarv i krig og konflikt

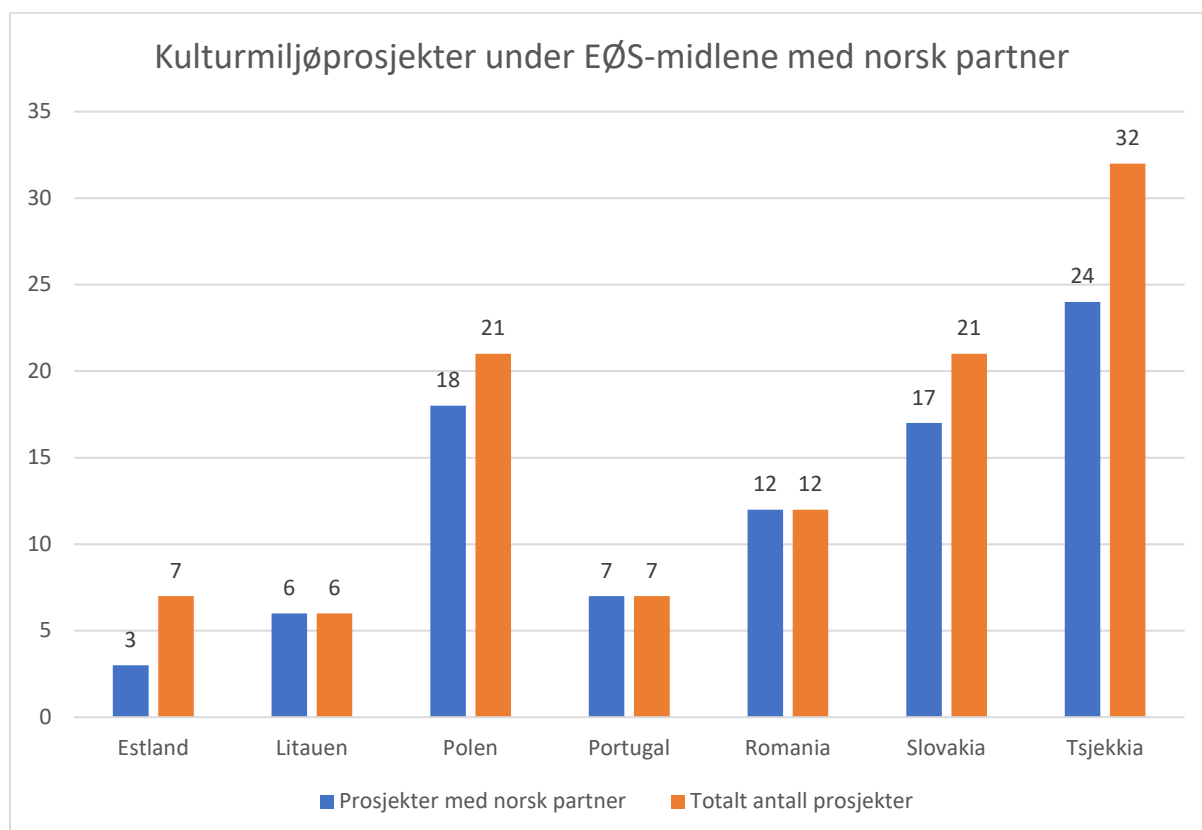
Etter Russlands invasjon av Ukraina i februar 2022 fikk Norge og andre europeiske land en sterk påminnelse om viktigheten av å ha en god nasjonal beredskap for vern av kulturminner i fredstid. I henhold til KLDs instruks for 2023 skal Riksantikvaren følge opp arbeidet med Unescos konvensjon om beskyttelse av kulturverdier i tilfelle av væpnet konflikt (Haag-konvensjonen 1954) og annen protokoll (1999), og iht. instruksens punkt 3.4 ivareta rollen som nasjonal koordinator. Konvensjonen og annen protokolls mål er å hindre at kulturmiljø og kulturverdier blir ødelagt i krigs- og konfliktsituasjoner. Etter ratifisering av Haag-konvensjonens annen protokoll, har det vært behov for å styrke arbeidet med implementering av konvensjonen i Norge.

At konvensjonen og dens protokoller også gjelder i fredstid, innebærer at kulturmiljø og kulturverdier skal være inkludert i den nasjonale beredskapen på en tilfredsstillende måte. Riksantikvarens rolle som nasjonal koordinator vil blant annet handle om å bidra til at grunnleggende ansvarsprinsipper opprettholdes i alle sektorer og på alle nivåer. Videre vil vi legge til rette for samarbeid og løsninger som gjør at Norge er best mulig rustet til å redde kulturarven, eller begrense skade på kulturarven, i krigs-, terror- og konfliktsituasjoner. Vi har i tråd med dette tatt initiativ til en styrking av arbeidet med implementering av Haag-konvensjonen og annen protokoll, og arrangerte i den forbindelse et innspillsmøte i desember 2022. Målet med møtet var å samle kunnskap om sektorens behov ved videre arbeid med implementering av konvensjonen og dens protokoller. I tillegg til å ha opprettet egne nettsider om Haag-konvensjonen på riksantikvaren.no, og bidratt i det offentlige ordskiftet med intervjuer i NRK radio, ønsker Riksantikvaren i 2023 å videreføre arbeidet fra innspillsmøtet blant annet ved å etablere et tverrsektorielt nettverk med formål om å være en plattform for informasjons- og kunnskapsutveksling.

For en mer detaljert rapport om arbeidet med Haag-konvensjonen viser vi til u.off. vedlegg til årsrapporten.

EØS-midlene

Riksantikvaren er programpartner i syv programmer som gir penger til arbeid med kulturmiljø i innværende periode med EØS-midlene. Prosjektene må fullføres innen april 2024, og 2022 bød på store utfordringer. Idet prosjektene endelig kunne sette i gang for fullt etter pandemien, kom krigen i Ukraina med medfølgende flyktningstrøm, inflasjon og mangel på arbeidskraft og materialer. Dette har gjort det vanskeligere å gjennomføre anbudsprosesser som holder seg innenfor de opprinnelige budsjetttrammene. Riksantikvaren har i 2022 fulgt opp det bilaterale samarbeidet i prosjektene, og i de fleste prosjektene med norsk partner har det vært gjennomført aktiviteter på tvers av landegrensene, for eksempel bilaterale aktiviteter for temaet kulturmiljø og klimaendringer.

Figur 1: Antall kulturmiljøprosjekter under EØS-midlene med norsk partner, sammenlignet med totalt antall kulturmiljøprosjekter i samarbeidslandene.

Pro Monumenta, Fixus Mobilis og Kirkevakta

To prosjekter som har vært viktige for Riksantikvaren ble ferdigstilt i 2022 - Pro Monumenta i Slovakia og Fixus Mobilis i Litauen. Dette er systemer for jevnlig, preventivt vedlikehold av kulturminner. Som resultat av kunnskapen Riksantikvaren har opparbeidet seg gjennom disse samarbeidene, har det blitt satt opp et pilotprosjekt for jevnlig preventivt vedlikehold for kirkene i Asker kommune, kalt «Kirkevakta». Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter (KA) har vært med som partner både i det norske pilotprosjektet og i det litauiske prosjektet. Piloten Kirkevakta har blitt videreført, og det er håp om at flere kommuner vil ta modellen i bruk i årene som kommer.

Riksantikvarens arbeid med EUs Grønne giv (European Green Deal)

Riksantikvaren følger nøye med på utviklingen på kulturmiljøfeltet i Europa, spesielt knyttet til EUs Grønne giv, som er Europakommisjonens strategi for å nå EUs klima- og miljømål. Riksantikvaren bidro blant annet til å utarbeide rapporten «Strengthening Cultural Heritage Resilience for Climate Change», som gir ti anbefalinger for å styrke arbeidet med kulturmiljø og klimaendringer. Med rapporten følger en eksempelsamling med beste praksis på feltet der seks av eksemplene er fra Norge.

3.2.1.5 Andre forvaltningsoppgaver

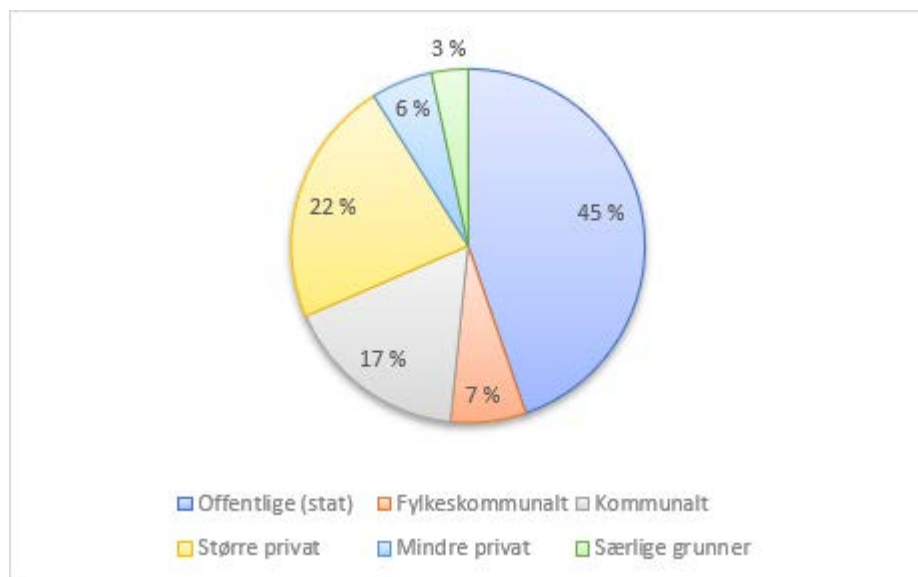
Arkeologi

Vedtak om dispensasjon, kulturminneloven § 8 - middelalderby

Forvaltningsansvaret for de fire store middelalderbyene (Oslo, Tønsberg, Bergen og Trondheim) er plassert hos Riksantikvaren, og det omfatter en betydelig saksmengde som blant annet gjelder dispensasjonssøknader/arealplaner. I 2022 ble det fattet 187 vedtak om dispensasjon i disse byene. I 182 av sakene ble det gitt tillatelse til omsøkte tiltak. I to saker ble det ikke gitt tillatelse, og tre vedtak gjaldt retting etter ulovlig igangsatte tiltak.

Vedtak om kostnader for arkeologiske granskinger, kulturminneloven § 10

Riksantikvaren fattet i alt 181 vedtak om kostnader til arkeologiske undersøkelser i 2022, for til sammen 374 millioner kroner. Om lag 69 prosent av kostnadene er knyttet til offentlige tiltak hvor statlige aktører, fylkeskommunene eller kommunene er tiltakshaver. Videre er det gitt tilskudd fra kapittel 1429, post 70, til dekning av 9 prosent av kostnadene på grunn av *særlige grunner* eller ved mindre, private tiltak.

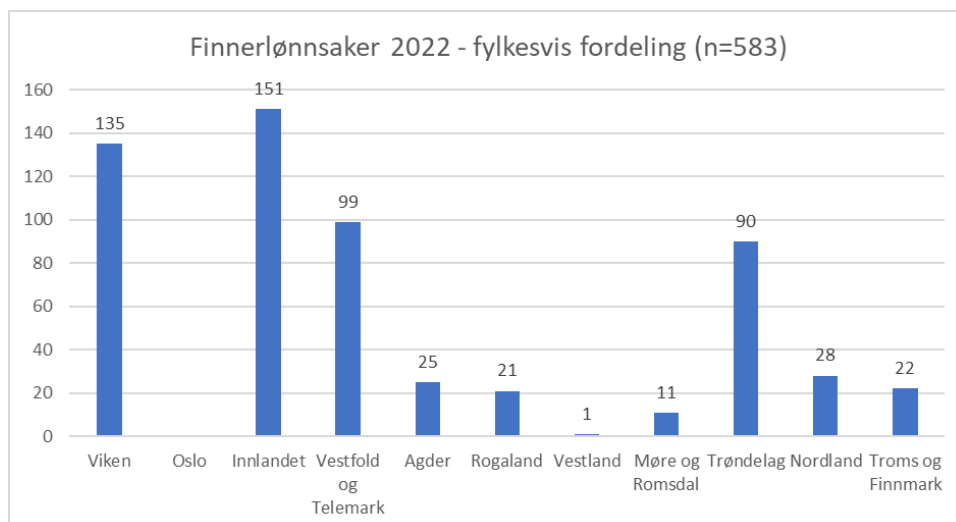

Figur 2: Fordeling av kostnader i vedtak om arkeologiske undersøkelser i 2022.

Finnerlønn

I 2022 behandlet Riksantikvaren 594 finnerlønnssaker med en samlet utbetaling på kr. 1 127 325,-. Etter kulturminneloven § 13 skal finnerlønn deles likt mellom finner og grunneier. Mer enn 99 prosent av finnerlønnssakene som ble behandlet i 2022 skyldes metallsøkeraktivitet. I 65 prosent av sakene fra 2022 er finnerlønnen satt til kr. 1000,- eller mindre, de fleste på kr. 500,- eller mindre.

Den største enkeltutbetalingen var for et myntfunn, en Eirik Magnusson-penning, fastsatt til en finnerlønn på kr. 25 000.

Figur 3: Riksantikvarens behandlede finnerlønnsaker fra 2022 fordelt per fylke.

Bevaringsprogrammene BARK og BERG

Arbeidet har fortsatt innenfor bevaringsprogrammene for bergkunst (BERG) og utvalgte arkeologiske kulturminner og kulturmiljø (BARK) i 2022, med fokus på dokumentasjon, skjøtsel og formidling av bergkunst og andre arkeologiske kulturminner. Riksantikvar Hanna Geiran deltok sammen med Sametingspresidenten under åpningen av ny kultursti på Snubba i Evenes i august. I dette BARK-prosjektet har Sametinget i samarbeid med mange lokale krefter løftet fram markasamiske kulturminner av stor betydning for lokalsamfunnet. I oktober ble BARK-seminar for fylkeskommunene arrangert i Stavanger, for første gang etter pandemien.

Samhell

Interregprosjektet *Samhell*, et norsk-svensk treårig samarbeid om helleristninger, ble fullført i september 2022. Riksantikvaren og Länsstyrelsen i Västra Götaland har vært prosjekteiere, i samarbeid med en rekke partnere innen forvaltning og forskning. Prosjektet har vektlagt kunnskapsdeling, samt utvikling av felles metoder og etablering av beste praksis for bevaring, 3D-dokumentasjon og tilrettelegging av bergkunst for publikum på begge sider av grensen.

<https://www.samhell.se/>

Fredning

Arbeidet med fredning etter kulturminneloven følger fredningsstrategien, som ble iverksatt fra 2015. I 2022 ble det gjort en evaluering av fredningsstrategien, gjennomført av Oslo Economics AS. Evalueringen viser at mange av målsettingene er nådd og prioriteringene i strategien har hatt god effekt. Fredningsstrategien er et godt verktøy for bevaring av et mangfold av kulturmiljø, med både geografisk, sosial, tidsmessig og næringsmessig bredde.

14. oktober ble Henningsvær i Vågan kommune fredet som et kulturmiljø av Kongen i Statsråd. Fiskeværer i Lofoten er ett av våre historisk viktigste fiskevær, og viser utviklinga fra 1800-tallet frem til i dag. Henningsvær er det trettende fredete kulturmiljøet i Norge.

Et prioritert tema i fredningsstrategien er kulturminner etter våre nasjonale minoriteter. De to siste årene har den jødiske minoritetens historie vært en særskilt satsing, og i 2022 ble det startet fredningssaker for de første fire jødiske kulturminnene i Norge. To av kulturminnene, i Oslo og Trondheim, ble fredet og var en del av markering av at det var 80 år siden deportasjonen av norske jøder under andre verdenskrig.

Totalt ble det vedtatt 49 fredninger i 2022, og én bygning ble erklært automatisk fredet.

Dispensasjonsbehandling bygningsvern og fartøy

Fylkeskommunene og Sametinget forvalter hovedandelen av bygninger, anlegg og fartøy som er fredet etter kulturminneloven. Riksantikvaren mottar årlig rapportering fra fylkeskommunene og Sametinget om deres dispensasjonsbehandling. I tillegg har vi årlige fylkesvise møter og faglige fora der fagspesifikke tema drøftes.

I 2022 behandlet fylkeskommunene og Sametinget 767 dispensasjoner. Det ble gitt 39 avslag. Totalt ble det fremmet 18 klager. Riksantikvarens inntrykk er at de lave avslagstallet skyldes at de fleste saker diskuteres i forkant av søknad, enten med regional kulturmiljømyndighet eller kulturminnefaglig rådgivningstjeneste. Men det kan også være andre årsaker, som vi bør se nærmere på.

Fylkeskommunene og Sametinget mottok samlet ni søknader om dispensasjon knyttet til fartøy som er fredet eller der fredningssak er igangsatt.

Når det gjelder profane middelalderhus er det totale antallet fredete objekter 242. For disse er det kommet inn ni søknader om dispensasjon. Det lave tallet kan dels skyldes lite aktivitet og endringsbehov knyttet til disse bygningene, og at de fleste tiltakene som gjøres på dem omhandler det fylkeskommunen mener faller inn under vanlig vedlikehold.

Det er kommet inn 393 søknader for kulturminner som er fredet etter §15. Herunder ligger også erklært fredete kulturminner. Det samlede antallet fredete kulturminner i kategorien er 5545.

Innenfor kategorien areal som er fredet etter §19 er det kommet inn 74 søknader.

For kategorien kulturmiljø er det kommet inn 121 søknader.

For kategorien forskriftsfredete anlegg i statlig sektor er det kommet inn 130 søknader.

Tilskuddsfordeling til fylkeskommunene og Sametinget

Hovedoppgaven for kulturmiljøforvaltningen er å hindre tap av kulturminner og kulturmiljø, og å ta vare på kulturminnene som bruksressurser og som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk.

Tilskuddsmidlene er et av de viktigste virkemidlene og styringsverktøyene i kulturmiljøforvaltningen, og de skal brukes mest mulig effektivt for å nå de nasjonale målene på kulturmiljøfeltet. Tilskuddene bidrar til å muliggjøre gode istandsettingsprosjekter, de bidrar til engasjement og innsatsvilje, og de er viktige for å drive frem kompetanseutvikling.

Riksantikvaren fordeler tilskudd til fylkeskommunene og Sametinget fra post 71 til fredete kulturminner i privat eie, post 72 til tekniske og industrielle kulturminner, deler av post 73 til brannsikring av ette trehusområder, post 74 til fartøyvern og deler av 79 til verdensarv. Vi fikk inn søknader for like under 600 millioner kroner for disse postene i 2022. Riksantikvaren hadde totalt 410 millioner kroner inkludert tilsagnsfullmakten for 2023 tilgjengelig til fordeling. Søknadene fra

post 71 fredete kulturminner i privat eie, post 72 tekniske og industrielle og post 74 fartøyvernet utgjorde hovedtyngden. Post 71 hadde en nedgang på 17 millioner kroner fra 2021 til 2022. Sammen med ettervirkninger av pandemien og økte material- og energipriser, fikk dette store konsekvenser for de private eierne.

I tillegg til dette forvalter Riksantikvaren tilskudd fra deler av post 73, post 75 til fartøyvernsentrene (fagutvikling i fartøyvernet), post 77 (verdiskaping) og deler av post 79 til verdensarv.

TABELL 3: SØKNADER TIL FYLKESKOMMUNENE OG SAMETINGET				
Post og ordning	Antall søknader til fylkeskommunene og Sametinget 2021	Antall søknader til fylkeskommunene og Sametinget 2022	Søknadssum til fylkeskommunene og Sametinget 2021 i kroner	Søknadssum til fylkeskommunene og Sametinget 2022 i kroner
Post 71	545	580	344 398 734	435 259 044
Post 72	57	80	150 976 741	151 970 758
Post 73 MR	9	11	12 321 750	12 722 000
Post 73 PM	14	24	5 577 610	19 102 412
Post 73 BTT	25	31	14 420 074	21 167 065
Post 74	141	131	233 803 946	196 027 898
Total	791	857	761 498 855	836 249 177

Riksantikvarens kontroll av tilskuddsforvaltningen i fylkeskommunene og Sametinget.

Bakgrunn og formål

I 2022 gjennomførte Riksantikvaren kontroll av fylkeskommunenes og Sametingets forvaltning av tilskudd fra postene 71, 72 og 74 i statsbudsjettet kap. 1429.

Formålet med kontrollen var å sikre at forvaltningen av tilskuddspostene er i tråd med gjeldende regelverk, hensiktsmessig og effektiv. I tillegg skal forvaltningen sørge for likebehandling for alle som søker om tilskudd, gjennom tilskuddsregelverket. Med effektiv tilskuddsforvaltning mener vi at riktig mottaker får riktig tildeling.

Konklusjonen er at tilskuddsforvaltningen av post 71 ikke er tilstrekkelig effektiv. Fylkeskommunenes og Sametingets praksis for tildeling over post 71 viser til dels store variasjoner som ikke kan spores tilbake til åpenbare regionale forskjeller eller forhold. Det er behov for retningslinjer og policy for prioritering. Begrunnelser for avslag og tildeling er generelt for svake.

Oppfølgingstiltak

I etterkant av kontrollen publiserte Riksantikvaren en veileder om tilskuddsforskriftene.

Kontrollen viste også at det er behov for å sette fokus på eiernes rett til dekning av antikvariske merkostnader og hvilken rolle dette skal spille ved fordeling av tilskudd, særlig fra post 71 til kulturminner i privat eie. Riksantikvaren vil, i samarbeid med fylkeskommunene og Sametinget, følge opp dette i 2023 med tanke på å utarbeide et felles rammeverk for vurdering.

Fylkeskommunenes og Sametingets rapportering om tilskuddsforvaltningen

Gjennom den årlige rapporteringen fra fylkeskommunene og Sametinget om egen tilskuddsforvaltning, får Riksantikvaren informasjon om en rekke forhold som har betydning for effektiv tilskuddsforvaltning og måloppnåelse innenfor de ulike tilskuddsordningene.

Overordnede funn

- Mangelen på håndverkere er fremdeles omfattende, over hele landet. Over 50 prosent av regional kulturmiljøforvaltning har inntrykk av at uforutsette og ekstraordinære forhold som følge av pandemien og økte energi- og materialpriser har påvirket søkerne i 2022. Dette har blant annet hatt stor betydning for eiernes behov for tilskudd til vedlikehold.

Det er Riksantikvarens oppfatning at god eierkontakt, sammen med gode støtteordninger, er vesentlig for å ivareta kulturmiljøer landet rundt.

Et klart flertall av fylkeskommunene og Sametinget har gjennomført tiltak rettet mot eiere eller forvaltere av kulturmiljøer i 2022. De fleste har gjennomført befaringer eller bidratt med skriftlig informasjon, og noen færre har gitt bistand til søknad om tilskudd og gjennomført eiermøter. I vurderingen av resultatene trekker flertallet frem bedre planlagte prosjekter, bedre søknader og bedre gjennomføring av prosjektene. Dette viser at god eierkontakt og lavterskeltilbud overfor eiere er viktig for å ivareta kulturmiljøer.

Arealplanlegging

Plan- og bygningsloven er et viktig verktøy i forvaltningen av kulturmiljø. Gjennom arealplaner legges det til rette for både bruk og vern av kulturminner, kulturmiljøer og landskap. Det ligger mange muligheter i plan- og bygningsloven som ennå ikke er tatt i bruk, og Riksantikvaren ser hele tiden etter nye måter å bruke verktøyet på. Dette utviklingsarbeidet formidles gjennom ulike veiledere og oppslag på direktoratets nettside. I 2022 kunne Riksantikvaren igjen arrangere kurs for regional kulturmiljøforvaltning i plan- og bygningsloven. Kurset hadde nærmere 80 deltakere fra hele landet.

I plansaker der det kulturmiljøfaglige rådet om innsigelse ikke følges opp i fylkeskommunen eller Sametinget, skal saken sendes Riksantikvaren dersom kulturminner, kulturmiljøer eller landskap av nasjonal interesse er truet. Direktoratet vurderer da innsigelse på selvstendig grunnlag. I mange saker vil tiltakshaver gjerne ha en dialog for å se på mulige løsninger. I et flertall av sakene er planen blitt endret slik at Riksantikvaren kan akseptere et revidert planforslag.

År	Antall saker (Oslo-saker)	Kommuneplan	Reguleringsplan	Imøtekommet	Avgjort i KDD ¹	I dialog m/komm./merknader	Trukket av komm.
2022	4 (2)		4		1 TF ²	3	
2021	8 (6)		8	1	1 DF, 1 IF	5	
2020	6 (1)	1	5	5		1 ligger til avgjørelse i KDD	
2019	15 (4)	9	6	11	1 TF	1	2
2018	9 (4)		9	6	1 IF	2	

Figur 4: Innsigelser Riksantikvaren har overtatt fra fylkeskommunene³ samt Oslo-saker⁴ i perioden 2018-2022

Riksantikvaren har i 2022 ferdigstilt *Kunnskapsgrunnlag for kulturminner og kulturmiljø ved etablering av vindkraft på land*, samt, *Kunnskapsgrunnlag for landskap* i samarbeid med Miljødirektoratet. Fagrapportene er publisert på NVEs nettsider. Riksantikvaren har utarbeidet forslag til oppdaterte krav til konsekvensutredninger, reviderte standardvilkår og for- og etterundersøkelser i forbindelse med søknader om bygging av vindkraftverk på land. Dette inngår som ledd i oppfølgingen av Meld. St. nr. 28 (2019-2020) Vindkraft på land og Stortingets vedtak om at regjeringen skal fremme forslag om å innlemme planlegging og bygging av vindkraftverk i plan- og bygningsloven.

¹ KDD er Kommunal- og distriktsdepartementet

² TF = til følge, DF = delvis til følge, IF = ikke til følge

³ Det var ingen saker oversendt fra Sametinget i perioden 2018-2022

⁴ Det er Riksantikvaren som er innsigelsesmyndighet i Oslo da Byantikvaren ikke kan reise innsigelse til egen kommune

Kirkeforvaltning

Kirkesaksbehandling

Saksbehandlingsoppgavene på kirkefeltet er blitt tydelig påvirket av de senere års tilskuddsmidler fra Barne- og familiedepartementet (BFD). Mens mindre endringssaker utgjorde en større del av saksbehandlingsoppgavene tidligere, er det nå flest istandsettings- og slukkeanleggssaker. Dette er prosjekter som kan være tidkrevende og kompliserte for kirkeiere og forvaltningen. Dermed pågår det parallelt saksbehandling og oppfølging av både inneværende års og tidligere års tilskuddsprosjekter. Det er også en økning av saker som gjelder ENØK og nye energi- og varmekilder i kirkene.

Regionreformen og lovendring for kirke- og gravplassfeltet har ført til at flere instanser enn før nå har roller i kirkeforvaltningen. Det har blitt en kompleks situasjon som krever god samordning mellom partene, hvilket også får betydning for tidsbruk i hver enkelt sak. Det er også merkbart at de kommende bevaringsprogrammene for kulturhistorisk viktige kirker skaper forventninger og optimisme ute blant kirkeierne.

Tilskuddsforvaltning på kirkefeltet

Også i 2022 har Stortinget bevilget midler over BFDs budsjett til istandsetting og sikring av kulturhistorisk viktige kirkebygg. Denne tilskuddsordningen startet opp i 2019, og siden den gang er det fordelt mer enn 192 millioner kroner.

I samråd med BFD, KA (Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter) og Kirkerådet ble det tildelt 28 millioner kroner i tilskudd til middelalderkirker i stein i 2022, til forprosjekter innen mur-restaurering og til bygningsmessig istandsetting av kirkene. Middelalderkirkene er høyt prioritert, både på grunn av deres relativt dårlige tilstand og fordi det er et politisk ønske at alle middelalderkirker i stein skal være på et normalt vedlikeholdsnivå innen 2030.

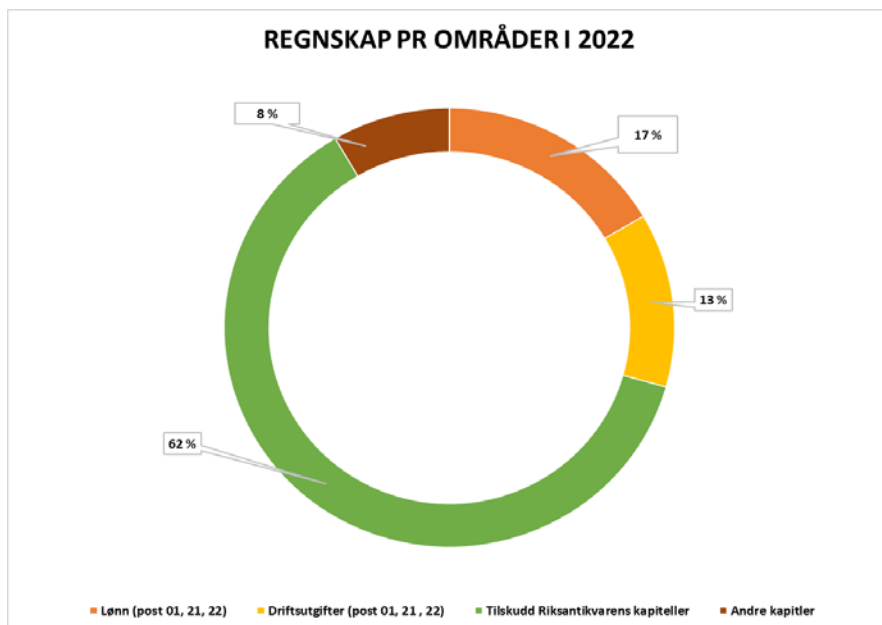
Sikring av stavkirker

Det har vært stor aktivitet i arbeidet med sikring av stavkirkene i 2022, med pågående prosjekter på 18 av våre 28 stavkirker. Sakene inkluderer i hovedsak nyinstallasjoner og oppgraderinger av eksisterende sikringsanlegg.

På driftssiden har det også vært flere ressurskrevende reparasjons- og vedlikeholdssaker. Disse oppgavene medfører mye administrasjon og utgjør samlet sett en relativt stor utgiftspost. På bakgrunn av generell status i sikringsarbeidet, revidert planverk og økt vekt på robusthet, har vi midlertidig gjennomført flere tiltak som skal bidra til stabilitet og redundans i ulike systemer. I denne forbindelse har vi også signert flere nye rammeavtaler om leveranse av produkter og tjenester.

3.3 Ressursbruk

Riksantikvaren jobber kontinuerlig med å digitalisere tjenestene, omstille og effektivisere driften og tilpasse bemanningen. Nedenfor presenteres informasjon om Riksantikvarens ressursramme og ressursbruk i 2022, herunder kommentarer til nøkkeltallene som ble presentert i del 2. Nøkkeltallene gir et sammenligningsgrunnlag for de siste tre år. 62 prosent av utgiftene på Riksantikvarens kapittel 1429 i 2022 er knyttet til tilskuddsposter til forskjellige formål.

Figur 5: Regnskap per område i 2022

3.3.1 Nøkkeltall

TABELL 4: oversikt over nøkkeltall 2020-2022	2020	2021	2022
Antall årsverk	136	129	129
Samlet tildeling post 01-99 i kroner	792 235 000	778 373 000	738 335 000
Utnyttelsesgrad post 01-29	93%	96%	99%
Driftsutgifter i kroner	227 557 589	228 777 456	233 781 081
Lønnsandel av driftsutgifter	55,9 %	53,5%	53,0%
Lønnsutgifter per årsverk i kroner	910 385	950 295	690 908

Samlet tildeling består av overføring fra forrige regnskapsår og årets tildeling fra overordnet departement på Riksantikvarens kapittel og poster, jf. bevilgningsrapporteringen og note A.

Driftsutgifter er summen av utbetalinger til drift på Riksantikvarens kapittel og på de gitte belastningsfullmakter, jf. oppstilling av artskontorrapportering.

Prosentvis lønnsandel av driftsutgifter på Riksantikvarens kapittel/post 1429.01 i 2022 utgjør cirka 76 prosent.

TABELL 5: samlet tildeling over kap. 1429 og 4429 i 2022 per post		Beløp i kroner
Post 01	Driftsutgifter	160 925 000
Post 21	Spesielle driftsutgifter	32 718 000
Post 22	Flerårige prosjekt kulturmiljøforvaltning	43 108 000
Post 60	Kulturminnearbeid i kommunene	8 824 000
Post 70	Automatisk fredete og andre arkeologiske kulturminner	39 038 000
Post 71	Fredete kulturminner i privat eie, kulturmiljø og kulturlandskap	145 940 000
Post 72	Tekniske og industrielle kulturminner	59 036 000
Post 73	Bygninger og anlegg fra middelalder og brannsikring	89 705 000
Post 74	Fartøyvern	73 710 000
Post 75	Fartøyvernsetrene	20 958 000
Post 77	Verdiskapingsarbeid på kulturminneområdet	12 612 000
Post 79	Verdensarven	57 902 000
Post 02	Oppdrag og andre div. inntekter	-2 721 000
Post 09	Internasjonale oppdrag	-3 420 000
SUM tildeling		738 335 000

3.3.2 Antall utførte årsverk

Tallene for 2022 er hentet ut fra SAP som følger Direktoratet for forvaltning og økonomistyrings (DFØ) beregning av årsverk, det vil si fratrukk for fravær utover en dag. Årsverksberegningen reduseres for alt annet fravær utover en dag (unntatt ferieuttak eller avspasering av fleksitid og reisetid). Av de 129 utførte årsverk hos Riksantikvaren for 2022 er 108 av disse fast ansatte.

	2020	2021	2022
Antall årsverk	136	129	129

3.3.3 Samlet tildeling post 01 - 99

Samlet tildeling gikk ned med 5,1 prosent fra 2021, og utgjorde kroner 738 335 000.

Nedgang i samlet tildeling skyldes hovedsakelig mindre overføring fra 2021 til 2022. Riksantikvaren henviser til Ledelseskomentaren i del VI. Årsregnskapet for nærmere forklaringer og vurderinger av vesentlige forhold ved Riksantikvarens årsregnskap.

Nøkkeltall	2020	2021	2022
Samlet tildeling post 01-99 i kroner	792 235 000	778 373 000	738 335 000

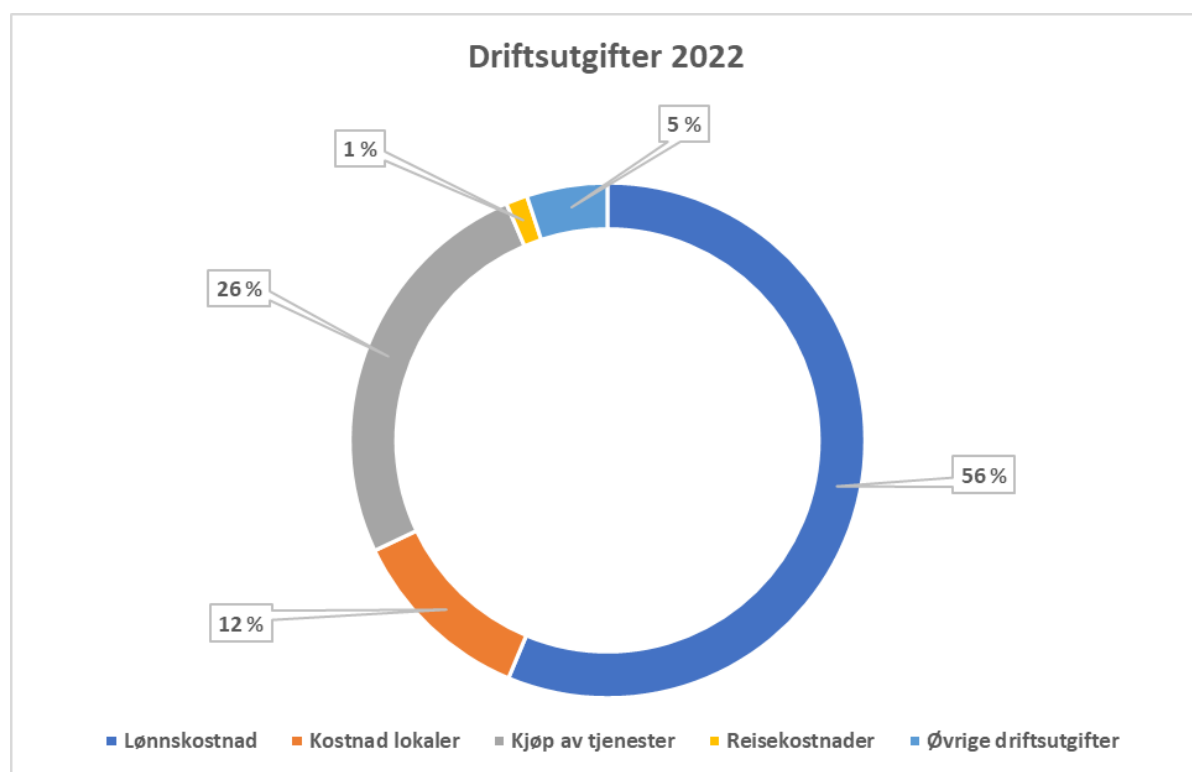
3.3.4 Driftsutgifter

Driftsutgifter var kroner 233 781 081 i 2022, og gikk opp med 2,1 prosent fra 2021. Lønnsandelen utgjorde 53,0 prosent av dette, og gikk ned med 0,5 prosent fra 2021.

Nøkkeltall	2020	2021	2022
Driftsutgifter i kroner	227 557 589	228 777 456	233 781 081
Lønnsandel av driftsutgifter	55,9 %	53,5 %	53,0 %

Riksantikvarens utnyttelsesgrad drift (post 01 – 29) ble 99 prosent i 2022. Det er økning i utnyttelsesgraden i 2022 med 3 prosent fra 2021.

Nøkkeltall	2020	2021	2022
Utnyttelsesgrad post 01-29	93 %	96 %	99 %

Figur 6: driftsutgifter i 2022

3.3.5 Lønnsutgifter per årsverk

Lønnsutgifter per årsverk i 2022 var på kroner 960 908, som var en økning på 1,1 prosent fra 2021. Økningen skyldes i hovedsak lønnsoppgjøret i 2022.

Nøkkeltall	2020	2021	2022
Lønnsutgifter per årsverk i kroner	910 385	950 295	960 908

4 Styring og kontroll i virksomheten

Riksantikvaren jobber kontinuerlig for god styring og kontroll i virksomheten.

Risikoanalyser er en viktig del av den interne oppfølging av vår årsplan og prioriteringer gitt fra departementet i tildelingsbrev og instruks.

Risikoanalyser (RIS) av mål og resultatstyring ble gjennomgått i første halvår 2022 i avdelinger og seksjoner hos Riksantikvaren. Det ble benyttet et risikovurderingsverktøy og metoder utarbeidet av Direktoratet for økonomistyring (DFØ). Prosessen ble gjennomført trinnvis og risikobildet aggregert oppover: Fra seksjonene til avdelingene, fra avdelingene til Riksantikvarens ledelse og deretter til Klima- og miljødepartementet (KLD). Avdelingene vurderte hvilke av de mest kritiske målsettingene (temaene) som skulle løftes inn i den overordnede RIS-analysen for Riksantikvaren.

De mest kritiske temaene for måloppnåelsen, med tilhørende risiko var i 2022 vurdert som følgende:

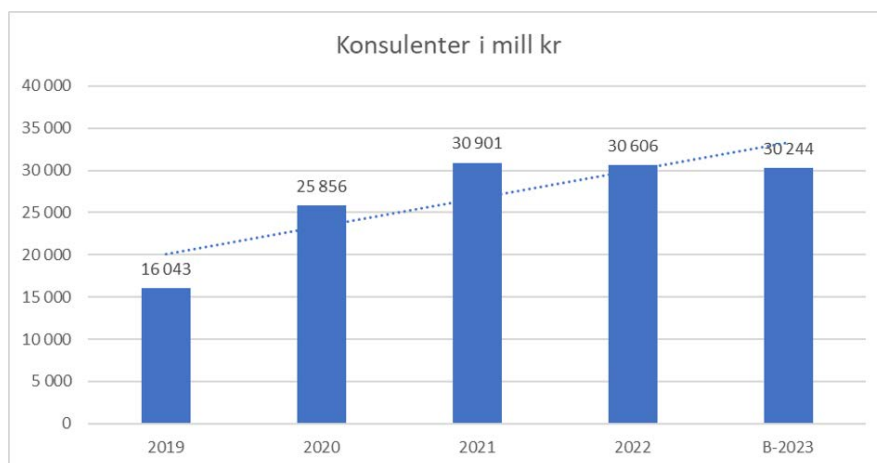
- Bevaringsstrategi på kirkefeltet skal leveres til BDF i rett kvalitet og iht. framdriftsplan.
 - Risikofaktorer var knyttet til manglende ressurser. Interne ressurser ble brukt delvis gjennom overtidarbeid. Kartlegging av eksterne forhold ble gjort ved tjenestekjøp. Delleveranse 1 var overlevert BDF innen avtalt frist.
- Bevaringsstrategiene (Meld.St.16 2019-2020)
 - Risiko var vurdert knyttet til manglende prioritering og interesse for prosjektet, samt tilstrekkelig finansiering. KLDs supplerende tildelingsbrev med bestilling om noe endret fremdriftsplan og beskrivelse av prosess ble fulgt opp. Rammeverk for bevaringsstrategier var oversendt KLD innen fristen i desember 2022. Det er fortsatt tett kontakt med KLD i bevaringsstrategiarbeidet.
- Basisutstillingen er levert, installert og i drift på Vega og i Alta i 2022, samt Geiranger og Rjukan i 2023.
 - Prosjektet har vært krevende både teknisk og økonomisk og har risiko knyttet til omdømme. I løpet av 2022 var det fremforhandlet ny fremdrifts- og betalingsplan fra produsenten, som er formidlet og akseptert i Alta og Vega. Reprogrammeringen og omprosjektering skjer fortløpende. For mer detaljer, se vedlegg 1 oppdragsliste, oppdrag på tvers av resultatområdene punkt 8.
- Prosjekt for orden i kulturmiljødata er igangsatt og leveranser planlagt og påbegynt.
 - Største risikofaktorer var vurdert knyttet til kapasitet, kompetanse og involvering. Tiltaket har vært å leie inn prosjekt- og prosesskompetanse. I prosjektet har det i analysefasen vært fokus på forankring hos nærmeste samarbeidspartnere i kulturmiljøforvaltningen.
- Flytteprosjektet
 - Vi har satt av tilstrekkelig med midler til å gjennomføre prosjektet i 2023. Det arbeides nå med å planlegge selve flyttingen i 2024.

De målsettingene (temaene) som er mest kritiske for måloppnåelsen for Riksantikvaren følges opp i årsplanen til ledergruppen gjennom året. Tiltakene som avdelingene og seksjonene har utformet er en integrert del av virksomhetsstyringen hos Riksantikvaren.

4.1 Fellesføringer fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)

4.1.1 Konsulentbruk hos Riksantikvaren

Konsulentbruken hos Riksantikvaren har som vist i grafen under ligget på om lag 30 millioner kroner årlig.

Figur 7: Konsulentbruk hos Riksantikvaren

I 2022 var cirka 62 prosent av Riksantikvarens konsulentbruk viet til digital tjenesteutvikling, samt drift og vedlikehold av IKT-systemene. I tillegg leier vi inn prosjektledere i våre største faglige utviklingsarbeider, for eksempel arbeidet med bevaringsstrategier og innenfor programmet for lederutvikling. Innleie har vært absolutt nødvendig som følge av at Riksantikvaren selv ikke innehar kompetanse til de nevnte digitale utviklingsarbeidene, eller har hatt tilstrekkelig interne ressurser til prosjektledelse.

Det har i 2022 vært arbeidet målrettet for å gi flere ansatte bedre kompetanse innen prosjektstyringsmetodikk. Det har blitt etablert interne ressurser som prosjektstøtte og prosjektlederforum. Samlet vil tiltakene sette Riksantikvaren i stand til å lede større prosjekter selv i årene som kommer.

Riksantikvaren har i 2022 ikke benyttet konsulentbistand fra kommunikasjonsbransjen.

4.1.2 Lærlingplasser hos Riksantikvaren

Riksantikvaren er godkjent lærebedrift i mediegrafikerfaget (2019) og IT-utviklerfag (2022). Vi har for tiden to lærlinger hos Riksantikvaren, en som ble ansatt i august 2021 (mediegrafikerfaget) og en i august 2022 (IT-utvikling). Lærlingen i mediegrafikerfaget er den andre lærlingen innenfor dette fagområdet, etter at den første avsluttet sin kontrakt ved fullført læretid i august 2021. Nåværende lærling innen mediegrafikerfaget avslutter sin kontrakt i august 2023, og vi er allerede i gang med prosessen for å ansette ny lærling innen mediefaget, som nå er delt inn i to fagretninger.

4.2 Evalueringer, tilsyn og revisjon

Våren 2022 ble det gjennomført intern og ekstern revisjon tilknyttet standarden ISO 27001. I tillegg er det gjennomført en beredskapsøvelse, og Klima- og miljødepartementet har gjennomført stedlig inspeksjon av Riksantikvarens forebyggende sikkerhetsarbeid.

Intern revisjon

Intern revisjon av etterlevelse av ISO 27001 var gjennomført 3.3.2022. Revisjonen ble gjennomført digitalt pga. koronasituasjonen, på plattformen Teams. Gjennomføring var, i tillegg til standarden, forankret i «Policy for gjennomføring av interne revisjoner og tilsyn i KLD og etatene» om samarbeid i miljøforvaltningen til å bistå hverandre gjennom å utveksle IT- og revisjonskompetanse ved gjennomføring av interne revisjoner. Riksantikvaren har samarbeid om interne revisjoner med Norsk Polarinstitut.

Tema for intern revisjon var Personellsikkerhet (Punkt A.7) og Leverandørforhold (Punkt A.15). Ut fra en samlet vurdering er det ingen områder med avvik som bryter med kriteriene for sertifiseringen. Revisjonen bekrefter at Riksantikvaren har ivaretatt sitt oppfølgingsansvar og oppfylder kravene i ISO27001 til et ledelsessystem for informasjonssikkerhet på en tilfredsstillende måte.

Ekstern revisjon

Nemko gjennomførte 11.-13. mai 2022 en ekstern revisjon som en del av prosessen med oppfølgingsrevisjon av godkjent ISO-sertifisering. Revisjonen ble gjennomført fysisk i Riksantikvarens lokaler i Dronningens gate. Det er funnet et avvik ved denne revisjonen, da det under gjennomgang av fysisk sikkerhet og runde på lokasjonen ble det observert to ulåste PCer hvor eier ikke befant seg i nærheten. I tillegg er det i rapporten beskrevet 10 forbedringsmuligheter som ikke er avvik fra kravene, men Nemkos anbefalinger. Revisjonen bekreftet at Riksantikvaren har ivaretatt sitt oppfølgingsansvar og oppfylder kravene i ISO27001 til et ledelsessystem for informasjonssikkerhet på en tilfredsstillende måte.

Stedlig inspeksjon av forebyggende sikkerhet

Klima- og miljødepartementet gjennomførte stedlig inspeksjon av direktoratets forebyggede sikkerhetsarbeid 1. desember 2022. Inspeksjonen påviste enkelte forbedringspunkter som Riksantikvaren vil gjennomgå og svare ut iht. fristen i tildelingsbrevet for 2023. Ingen av de påviste forbedringspunktene er av en slik karakter at de vurderes å kunne påvirke direktoratets evne til å håndtere eventuelle hendelser på området.

Beredskapsøvelse

Riksantikvarens krise- og beredskapsledelse gjennomførte en beredskapsøvelse i 2022. Egen rapport om dette i u.off. vedlegg til årsrapporten.

Riksrevisjonen

Riksantikvaren har for 2021-regnskapet ikke mottatt merknader fra Riksrevisjonen som krever oppfølging i 2022.

4.3 Personellmessige forhold

Lederutvikling

Riksantikvaren har gjennomført lederutviklingsprogram for alle ledere i organisasjonen i 2021 og 2022. Formålet har vært å styrke Riksantikvarens evne til å oppfylle samfunnsoppdraget, til å nå nasjonale mål og til å realisere den nye virksomhetsstrategien. Ambisjonen har vært å etablere et systematisk og langsiktig arbeid for utvikling av lederne hos Riksantikvaren. I 2023 vil arbeidet med ledelse og lederutvikling innarbeides i et eget program for medarbeiderskap. Arbeidet med ledelse er godt forankret i organisasjonen, hos våre eiere og andre relevante interessenter. Det har vært en todelt tilnærming i arbeidet: lederutvikling for ledere som leder ledere, og for ledere som leder ansatte. Det er leid inn konsulent fra Amesto/Coachteam for å bistå med det faglige innholdet og gjennomføring av programmene. Det ble gjennomført fire lederutviklingsamlinger i regi av programmet i 2022. Lederne har gitt gode tilbakemeldinger på konseptet.

Sykefravær og arbeidsmiljø

Sykefraværet hos Riksantikvaren i 2022 viser at samlet fravær var 4,5 prosent. Dette er ett prosentpoeng høyere enn det samlede fraværet for 2021, som var 3,5 prosent. Økningen har sammenheng med gjenåpningen av samfunnet som fant sted i starten av 2022. Et stort antall av Riksantikvarens ansatte fikk Covid-19 etter gjenåpningen, samt andre typer sykdommer i kjølvannet av to år med hjemmekontor og lite eksponering for smitte. Det ble i mai 2022 gjennomført HMS-dag, med vekt på arbeidsmiljø, organisasjonskultur og samhandling.

Medarbeidersamtaler

Medarbeidersamtalene ble gjennomført for alle ansatte i 2022. Årets hovedtemaer for 2022 var flytting til nye kontorlokaler, medarbeiderskap og Riksantikvarens direktoratrolle.

5 Vurdering av fremtidsutsikter

Det er en dyster verden vi ser rundt oss. Krig i Europa, klimakrisen, energikrisen og trangere økonomiske utsikter gir usikkerhet, også i det trygge Norge, og også på vårt felt. Dette må vi møte med faglig dyktighet, kreativitet og effektivitet, og ikke minst vil vi beholde vårt gode arbeidsmiljø.

Det internasjonale arbeidet kommer til å være krevende. Oppfølging av konvensjoner og tunge diskusjoner om råd og hjelp til krigs- og klimaherjede lands kulturminner vil være viktige oppgaver for oss i årene som kommer. Vi må bidra til å sette kultur- og kulturmiljøvern, verdensarv og samarbeid på agendaen i verden og i Norge.

Kulturmiljøvernet har alltid vært opptatt av å ta vare på bygninger. Vi har gitt gode råd om energisparing i fredede og vernede bygg i årevis: Råd om skånsom tilpasning, reparasjoner fremfor utskifting og tetting og etterisolering med respekt for bygningens verneverdier. Dette skal vi fortsette med, men vi må også gjøre mer. Vi har startet med nye anbefalinger om varmepumper, og vi vil komme med en veileder for solenergi. Målet vårt er å finne de gode løsningene for våre gamle bygninger, som passer i en ny hverdag hvor norsk vannkraft ikke lenger gir like gunstige strømpriser for eiere og forvaltning.

Med grønn energi i gamle og ikke fullt så gamle bygninger skal vi også bidra til å løse klimautfordringene. Riksantikvaren vil følge nøye med på arbeidet med EUs nye energidirektiv og «Green Deal». Mange instanser skal vurdere saken før en implementering i Norge kan være aktuelt. Vi må delta aktivt i disse prosessene, fordi dette kan få konsekvenser for vernede bygninger og bygningsmiljøer. Det blir en viktig strategisk oppgave å utrede og tilpasse grønne energiformer til fredede og verneverdige bygninger, uavhengig av hva den politiske beslutningen om energidirektivet vil bli.

Vi er likevel sikre på at ombruk av bygninger er løsningen. Bygningene vi har i dag har tatt klimabelastningen. Å fortsette med å bruke bygninger som allerede står, er derfor en god løsning for å få ned utslippene, forutsatt at de energieffektiviseres på riktig måte. Endringen må skje i byggebransjen og i kommunene, hvor de aller fleste beslutninger blir tatt om riving, nybygg eller ombruk. Gamle bygninger gir stedsidentitet og verdi, men de er også med på å flytte oss mange steg mot lavutslippssamfunnet. Derfor skal vi vektlegge at klima og god by- og tettstedsutvikling går hånd i hånd.

De store satsingene på bevaringsstrategier og kirker vil føre til endringer, både hos oss, i fylkeskommunene og Sametinget, og for andre samarbeidspartnere i forvaltning, frivillighet og næringsliv. Dette blir fortsatt store og spennende utviklingsarbeider i 2023 og årene som kommer. Prioriteringer og praksis vil endre seg, ettersom strategiene blir implementert og tatt i bruk.

Vi har en stor digital oppgave foran oss: Å få orden i kulturmiljødata. Vårt ryddeprosjekt skal gi høyere datakvalitet for å danne grunnlag for at forvaltningen kan jobbe mer effektivt. Prosjektet er avhengig av et godt samarbeid utenfor Riksantikvaren, fordi kulturminnedataene i våre systemer ikke bare er Riksantikvarens data - de tilhører fylkeskommunene og Sametinget, de brukes av kommuner og annen forvaltning, og de skal speile vår alles kulturarv. Gode og pålitelige data vil gi oss mer kunnskap til beste for alle. Data som er lett tilgjengelige er en nøkkel for at vi skal oppnå effektivisering og forbedringer på alle felt, slik at vi kan møte utfordringene som ligger i samfunnet rundt oss.

Det er menneskene i organisasjonen vår som trekker lasset, skaper kunnskap og får ting til å skje sammen med våre samarbeidspartnere. Selv om utfordringene tårner seg opp i verden, skal vi håndtere vår del av det, takket være våre dyktige medarbeidere.

6 Årsregnskap

Som direktorat for kulturmiljøforvaltningen er Riksantikvaren Klima- og miljødepartementets sentrale rådgivende og utøvende faginstans for forvaltning av kulturminner.

Tall og tabeller til årsregnskapet er levert som vedlegg til denne årsrapporten.

6.1 Ledelseskommentar årsregnskapet 2022

Se vedlegg.

6.2 Oppstilling av bevilgningsrapportering

Se vedlegg.

6.3 Oppstilling av artskontorrapportering

Se vedlegg.

Vedlegg til årsrapporten

Vedlegg 1 Oppdragslister (vedlegg til kapittel 3.2)

Oppdragsliste 2022 for resultatområde 2; Kulturminne og kulturmiljø

	Oppdrag – dokumenter som skal oversendes Klima- og miljødepartementet	Status per 31.12.22	Frist	Avvik
1	I samråd med berørte etater/departementer, starte opp arbeidet med å evaluere landsverneplanene for statlige kulturhistoriske eiendommer og forvaltningen av dem, jf. tiltak i kulturmiljømeldingen. Oppdraget presiseres i eget brev.	Eget oppdragsbrev mottatt 21. april 2022, og frist er satt til utgangen av 2023. Evalueringen gjennomføres eksternt og er i rute.	31.12.22	Ingen avvik
2	Bistå departementet i arbeidet med ny kulturmiljølov. I dette ligger også bistand til et eventuelt lovutvalg innenfor rammene av det mandat som blir gitt.	Vi besvarer oppdrag fra lovutvalget/KLD fortløpende. Riksantikvaren har nedsatt et eget lovteam for å kunne levere raskt på oppgavene.	Løpende	Ingen avvik
3	Utarbeide et utkast til retningslinjer for særlige grunner, jf. kulturminneloven § 10. Oppdraget vil bli nærmere spesifisert i eget brev.	Notat om retningslinjer for statlig kostnadsdekning ved «særlige grunner» er oversendt KLD 30.06.22	01.06.22	Ingen avvik
4	Riksantikvaren skal levere en plan for oppfølging av de tiltak direktoratet etter stortingsmeldingen om miljøkriminalitet har helt eller delvis ansvar for.	Riksantikvaren har gitt innspill om nye straffelovsbestemmelser ifm. miljøkriminalitet sammen med Miljødirektoratet. Ytterligere plan vil utarbeides etter "Nordiskt möte om kulturarvsbrott och illegal handel med kulturföremål" i oktober. Utvalget (M.dir. og RA) har gjennomgått strafferammer i miljølovene/ kulturminneloven og straffeloven.	01.04.22	Ingen avvik

5	Bistå Miljødirektoratet med vurdering av funnene i evaluering av plan- og bygningsloven (EVAPLAN) som antas å ha størst betydning for ivaretagelsen av klima- og miljøhensyn i planleggingen, og foreslå prioriterte tiltak.	Rapport oversendt fra Miljødirektoratet og Riksantikvaren i november 2022.	01.06.22	Ingen avvik
6	Frivillighetsstrategien skal ferdigstilles (1. halvår 2022) og iverksettes fra 2022.	Ferdigstilt og lansert	31.12.22	Ingen avvik
7	Riksantikvaren skal administrere KLDs satsing knyttet til markeringen av Frivillighetens år 2022. Satsingen skal rettes mot regionale og lokale aktører for å bidra til å løfte fram det frivillige kulturmiljøarbeidet. "Lokalhistoriske vandreruter" vil inngå som del av satsingen.	Gjennomført. Det er delt ut 2,8 millioner kroner til frivillige lag og organisasjoner som jobber med å tilrettelegge og skjøtte lokale, historiske ferdselsårer.	31.12.22	Ingen avvik
8	Riksantikvaren skal ferdigstille kartlegging av behov for regionale rådgivningstjenester/bygningsvern-sentre og levere anbefalinger i en sluttrapport til KLD. Oppdraget er presisert i dialog med KLD og oppsummert i notat datert 12. mars 2021.	Rapport skal leveres januar 2023. Etter dialog med KLD er det enighet om at oppdraget i sin helhet skal leveres før sommeren 2023.	31.06.22	Ingen avvik

Oppdragsliste 2022 for resultatområde 6; Polarområdene

	Oppdrag – dokumenter som skal oversendes Klima- og miljødepartementet	Status per 31.08.22	Frist	Avvik
1	Endre forskrift 3. mai 2000 nr. 526 om områdefredning og ferdselsregulering i Virgohamna på Svalbard, i samsvar med forslag om oppheving av forskriften § 2.	Avvik. Oppdraget ble ikke gjennomført i 2022. Riksantikvaren foreslår at oppdraget gis som et tilleggsoppdrag til Riksantikvarens tildelingsbrev for 2023, med ny frist.	31.12.22	Avvik. Polar-teamet må utføre oppdraget i 2023.

Oppdragsliste 2022 Oppgaver på tvers av resultatområdene

	Oppdrag – dokumenter som skal oversendes Klima- og miljødepartementet	Status per 31.12.22	Frist	Avvik
1	Virksomheten skal dokumentere hvordan den sørger for tilstrekkelig kompetanse om forebyggende sikkerhet i organisasjonen (kompetanse både for personell i sikkerhetsorganisasjonen og for organisasjonen generelt).	Riksantikvaren gjennomfører løpende opplæring og informasjon for våre ansatte. Beredskapsorganisasjonen øver jevnlig på aktuelle scenarier. Se ellers vedlegg for mer utfyllende redegjørelse på punkt 1, 3 og 4.	u.off. vedlegg i.fm. 2. tertialrapport	Ingen avvik
2	Virksomheten skal med bakgrunn i sitt ansvarsområde identifisere hvilke arbeidsområder som har betydning for samfunnssikkerheten. Virksomhetens samfunnssikkerhetsansvar skal dokumenteres i årsrapporten.	Se eget u.off. vedlegg til årsrapporten.	Endelig årsrapport.	Ingen avvik
3	Virksomheten skal gjøre rede for gjennomføring av tiltak for å forbedre bevisstheten knyttet til IKT-sikkerhetskulturen.	Se vedlegg.	u.off vedlegg i.fm. 2. tertialrapport.	Ingen avvik
4	Virksomheten skal gjøre rede for om det er informasjonssystemer som enda ikke er omfattet av virksomhetens styringssystem for informasjonssikkerhet (ISO27001).	Se vedlegg.	u.off vedlegg i.fm. 2. tertialrapport.	Ingen avvik
5	Virksomheten skal medvirke til oppfyllelse av målene i samordningsstrategien og digitaliseringsstrategien. Virksomheten skal som kunde av felles IKT-plattform medvirke til videre samordning av plattform for fagapplikasjoner og administrative støttesystemer.	Riksantikvaren bidrar til å oppfylle målene i samordningsstrategien og digitaliseringsstrategien. Riksantikvaren er en aktiv kunde av felles IKT-plattform og arbeider sammen med	Endelig årsrapport.	Ingen avvik

		Miljødirektoratet for å oppnå størst mulig gevinst av samordningen for hele miljøfamilien.		
6	Ferdigstille prosessen med å føre Varjjat Siida – et arktisk kulturlandskap/verdensarv Ceavccageadge/Mortensnes og Villreinfangsten på Dovrefjell på tentativ liste, ref. plan for arbeidet, (leveres 1. mars 2022) jf. brev av 04. oktober 2021.	Sametinget startet revisjon av faggrunnlaget for <i>Varjjat Siida</i> høsten 2022 med levering til Riksantikvaren i januar 2023. Riksantikvaren har stipulert levering til KLD cirka 1. april 2023. <i>Villreinfangsten:</i> Sluttdato er vanskelig å stipulere, fordi vi venter på at IUCN skal gjennomføre up-stream prosess. Miljødirektoratet samarbeider med IUCN om evalueringen. Prosjektet arbeider videre med revidering av det kulturmiljøfaglige grunnlaget iht. ICOMOS sine kommentarer.	Etter nærmere avtale.	Arbeidet pågår, ingen avvik.
7	Videreføre arbeidet med å vurdere det faglige grunnlaget for en eventuell nominasjon av kulturmiljøer fra vikingtiden til verdensarvlisten, ref. tidsplan for arbeidet, (leveres 1. desember 2021) jf. brev av 04. oktober 2021	Arbeidsgruppe og referansegruppe ble startet høsten 2022. Arbeidet vil foregå høsten 2022 og i 2023.	Etter nærmere avtale.	Arbeidet pågår, ingen avvik.
8	Sikre fremdriften i arbeidet med basisutstillingen for verdensarvsentrene og bidra til at prototypen for utstillingen ferdigstilles i tråd med avtalt prioritering/framdrift og avtalen med leverandøren. Arbeidet skal skje i samarbeid med Norges Verdensarv.	Basisutstillingen har blitt forsinket, men var under installering i 2022. Utstillingens navn er nå "Vår verdensarv". Vega Verdensarvsenter: utendørsutstillingen og deler av innendørsutstillingen ble installert våren 2022, og	31.12.22	Ingen avvik

		<p>var tilgjengelig for publikum gjennom sommeren. Installering av innendørsutstillingen ferdigstilles i februar 2023, og åpnes formelt 24. april 2023.</p> <p>Verdensarvsenter for bergkunst – Alta Museum: utendørstutstillingen ble installert i Alta i juli 2022. Innendørsutstillingen ble ferdig installert i desember 2022, og har siden vært tilgjengelig for publikum i en test- og prøveperiode.</p> <p>Norsk Fjordsenter i Geiranger: installering er planlagt i mai 2023.</p> <p>En fjerde utstilling er under planlegging til Verdensarvsenter Rjukan-Notodden industriarv. Installering forventes i 2024.</p> <p>Forsinkelser i prosjektet skyldes bl.a. endring av teknisk løsning underveis i prosjektet, etter fullskallatesting. Dette har påført merkostnader, men forventes på sikt å medføre enklere og lavere kostnader til drift og vedlikehold.</p> <p>Utstillingen “Vår verdensarv” installert ved Verdensarvsenter for bergkunst – Alta Museum, desember 2022.</p>		
--	--	--	--	--

9	Riksantikvaren skal bistå Miljødirektoratet i oppfølgingen av helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden med særlig vekt på de tiltakspunktene der Riksantikvaren er ansvarlig, jf. brev fra Mdir. 5. oktober 2021.	Riksantikvaren har kontakt med Miljødirektoratet. De enkelte satsinger er i hovedsak fylkeskommunenes ansvar å følge opp.	10.06.22	Ingen avvik
10	Bidra i arbeidet med vurdering av lovendringer til oppfølging av stortingsmeldingen om miljøkriminalitet, jf. brev av 24. juni 2021.	Se punkt 4 under oppdragsliste "Kulturminner og kulturmiljø"	31.12.22	Ingen avvik
11	Utarbeide et notat om status for utviklingsarbeidet i SSBs Nasjonalt program for offisiell statistikk på områder som er særlig viktig for kulturmiljø.	Notat levert mars 2022	11.03.22	Ingen avvik
12	Levere en vurdering av hovedverktøy og prosesser for å ta kunnskap i bruk i politikktutvikling.	Leverert desember 2022.	20.12.22	Ingen avvik
13	Evaluerer om ordningen med nasjonale oppgaver til institutter sikrer relevante råd og bistand for å løse komplekse og tverrsektorielle utfordringer.	Evaluering levert KLD i juni 2022.	30.06.22	Ingen avvik

Vedlegg 2 Aktivitets- og redegjørelsesplikten i likestillings- og diskrimineringsloven

		Kjønnsbalanse			Gj.snittlig månedslønn	
		Menn %	Kvinner %	Totalt (N)	Menn %	Kvinner %
Totalt i virksomheten	31.12.2022	40 %	60 %	137	99 %	100 %
Toppleddelse (avdelingsledere, direktører)	31.12.2022	17 %	83 %	6	93 %	100 %
Mellomledelse (seksjonsledere)	31.12.2022	36 %	64 %	11	100 %	98 %
Høyere lønnede rådgivere (seniorrådg., spesialrådg., fagdir. og tilsvarende)	31.12.2022	45 %	55 %	106	100 %	99 %
Saksbehandlere (rådgiver, førstekonsulent og tilsvarende)	31.12.2022:	21 %	79 %	14	100 %	99 %
Kontorstillinger (konsulent, sekretær og tilsvarende)	31.12.2022	0 %	0 %	0	0 %	0 %

Deltid		Midlertidig ansatte		Legemeldt sykefravær		Andel foreldreperm.	
Menn %	Kvinner %	Menn %	Kvinner %	Menn %	Kvinner %	Menn %	Kvinner %
1,5 %	2,2 %	3,6 %	8,8 %	1,7 %	3,5 %	0,0 %	100,0 %

Rapportering på aktivitets- og redegjørelsesplikt i likestillings- og diskrimineringsloven

1. Kommentarer og vurderinger til rapporteringsskjema

a) Lønnsforskjeller kvinner/menn totalt i virksomheten

I 2022 tjener menn 99 prosent av kvinners lønn hos Riksantikvaren. I 2021 var den prosentvise fordelingen for menn 95 prosent.

Innenfor kategorien toppleddelse er det 17 prosent menn og 83 prosent kvinner i 2022. Gjennomsnittlig månedslønn for menn er 93 prosent av gjennomsnittlig månedslønn for kvinner. Tilsvarende tall for 2021 for menn var 91 prosent. Endringen skyldes at ledergruppen er redusert med en ansatt i 2022, som gikk av med AFP.

Innenfor kategorien mellomledere er det 36 prosent menn og 64 prosent kvinner i 2022. Gjennomsnittlig månedslønn for kvinner på mellomledernivå er 98 prosent av gjennomsnittlig månedslønn for menn. I 2021 var fordelingen 30 prosent for menn og 70 prosent for kvinner. Gjennomsnittlig månedslønn for kvinner var 99 prosent av gjennomsnittlig månedslønn for menn. Endringen skyldes nyrekruttering av økonomi- og virksomhetssjef i 2022.

For høyere lønnede rådgivere (prosjektledere, fagdirektører og seniorrådgivere) i 2022 er den gjennomsnittlige månedslønn for kvinner 99 prosent av den gjennomsnittlige månedslønn for menn. I 2021 var den prosentvise fordelingen lik mellom kvinner og menn.

For saksbehandlere (rådgivere og førstekonsulenter) er gjennomsnittlig månedslønn for kvinner på 99 prosent av den gjennomsnittlige månedslønn for menn. Tilsvarende tall for 2021 var 98 prosent.

b) Kjønnssammensetning

Fra 2020 har prosentandel menn økt, og i 2022 har vi 40 prosent menn. Tilsvarende tall i 2021 var 38 prosent. På mellomledernivå er kjønnsfordelingen i 2022 på 36 prosent menn og 64 prosent kvinner. Tilsvarende tall for 2021 var 30 prosent menn og 70 prosent kvinner. Når det gjelder høyere lønnede rådgivere har det vært en økning i antall menn til 45 prosent i 2022. Tallet for 2021 var 41 prosent. For lavere saksbehandlere er det en nedgang på menn fra 31 prosent i 2021 til 21 prosent i 2022. Det er ingen ansatte på lavere kontorstillinger i 2022.

c) Deltid

Det var fem ansatte som hadde deltidsstillinger i 2022, en mann og fire kvinner. Dette utgjør 1,5 prosent av menn og 2,2 prosent av kvinner. Av disse var en midlertidig ansatt. Av de fast ansatte var det tre på delvis AFP og en med uføregrad. Den midlertidig ansatte har redusert stilling etter eget ønske. I 2021 var det deltidsstillinger hos Riksantikvaren på henholdsvis 1,9 prosent for menn og 3,4 prosent for kvinner.

d) Midlertidig ansatte

I 2022 var 8,8 prosent av de kvinnelige ansatte midlertidig engasjert. Tilsvarende tall for 2021 var på 14 prosent. Av de mannlige ansatte var 3,6 prosent midlertidig engasjert i 2022. I 2021 var dette tallet 5,7 prosent.

e) Legemeldt sykefravær i 2021

Legemeldt sykefravær for kvinner var i 2022 på 3,5 prosent. Sammenlignet med 2021 er det en økning på 1,4 prosentpoeng. Legemeldt sykefravær for menn var i 2022 på 1,7 prosent. Tilsvarende tall for 2021 var på 3,2 prosent, en nedgang på 1,5 prosentpoeng fra 2021.

f) Foreldrepermisjon

I 2022 var det 100 prosent kvinner som tok ut foreldrepermisjon hos Riksantikvaren. I 2021 var denne fordelingen lik mellom menn og kvinner.

2. Aktiviteter hos Riksantikvaren for å fremme likestilling og hindre diskriminering på bakgrunn av kjønn, nedsatt funksjonsevne, etnisitet, religion med videre.

a) Tilrettelegging for ansatte med nedsatt funksjonsevne

Som tidligere år iverksetter vi tilrettelegging for ansatte etter behov og som en del av sykefraværsoppfølgingen. På grunn av pandemien var alle på hjemmekontor i januar 2022. Da vi kom tilbake på kontoret ble det inngått en midlertidig ordning for hjemmekontor med 3+2 dager, dvs. 3 dager på kontoret (mandag-onsdag) og mulighet for hjemmekontor torsdag og fredag. Det ble utarbeidet en tilleggsavtale om arbeid fra hjemmekontor for de som ønsket å benytte seg av ordningen. Vi har ordninger hvor ansatte kan kjøpe inn kontorutstyr til hjemmekontor og få dekket kostnader for dette.

b) Rekruttering av kandidater med ikke-vestlig bakgrunn (etnisitet)

Riksantikvaren har rutine for å gjennomgå søkerlister med sikte på å vurdere kandidater med ikke-vestlig bakgrunn til eventuelt intervju dersom vedkommende er kvalifisert. Gjennom rekrutteringssystemet Webcruiter som Riksantikvaren benytter, kan søkeren selv varsle om ikke-vestlig bakgrunn.

Til de 16 stillingene som ble kunngjort hos Riksantikvaren i 2022 var det 34 kandidater som hadde krysset av for ikke-vestlig bakgrunn. Av disse ble 12 innkalt til intervju og en ble ansatt i et vikariat.

c) Tilrettelegging for kulturelle/religiøse minoriteter

Riksantikvaren tilrettelegger for at ansatte med minoritetsbakgrunn kan få fri til kulturelle og religiøse høytidsdager i henhold til bestemmelsene i Statens personalhåndbok.

d) Tilrettelegging ved graviditet, foreldrefravær og omsorgsoppgaver

Tilrettelegging gjøres fortløpende og ved behov. Vi har fokus på fleksible løsninger med blant annet mulighet for arbeid hjemmefra, fysioterapi, tilpasning av arbeidsoppgaver med mer. Behovet vurderes i samarbeid mellom den ansatte, leder og HR.

e) Seniorpolitikk

Avgangsalder hos Riksantikvaren var i 2022 den samme som for 2021 på 66 år. Riksantikvaren arrangerer årlige pensjonsseminar for alle ansatte med Statens Pensjonskasse: Ett kurs for de som er født i 1962 og tidligere og ett for som er født fra 1963 og senere. På kursene får ansatte informasjon om pensjonsordningen i staten og tilbys individuell rådgivning og pensjonsberegning.

3. Utvidet aktivitets- og redegjøringsplikt i Likestillings- og diskrimineringsloven

Overordnet rapportering på likestilling- og diskrimineringsområdet

Det foretas en årlig rapportering på likestillings- og diskrimineringsområdet i tillegg til andre områder på HR hos Riksantikvaren. Disse rapportene blir behandlet i ledelsen hos Riksantikvaren.

Riksantikvaren har en egen handlingsplan for likestillingsarbeidet. Arbeidet med en slik handlingsplan ble startet i 2021 og fullført i 2022. Handlingsplanen for oppfølging av likestillingsarbeidet og den utvidede aktivitets- og redegjøringsplikten ble utarbeidet i samarbeid med AMU for å følge opp plikten.

a) Ufrivillig deltid

Ufrivillig deltid blir kartlagt ved en gjennomgang av type deltid. Hvis det er kartlagt tilfeller av deltid som ikke innebærer AFP eller uføregrad, blir det sendt ut en egen spørreundersøkelse til dem det gjelder for å kartlegge om deltidsstillingen er ufrivillig. Riksantikvaren har ingen tilfeller av ufrivillig deltid i 2022. Ufrivillig deltid blir fulgt opp løpende av HR.

b) Kjønnbasert vold

Kjønnbasert vold blir fulgt opp gjennom vernetjenestens arbeid og av HR. Riksantikvaren følger sine ordinære rutiner ved eventuelle personal- og varslingsaker.

c) Arbeidet med likestilling og ikke-diskriminering

Riksantikvaren planlegger å legge til tema som mobbing, trakassering og inkludering i medarbeiderundersøkelsen for 2023. Vi har også lagt til rette slik at rutiner og informasjon om varsling, om hvordan melde avvik, om vernetjenesten, og om HMS-arbeidet hos Riksantikvaren og hos AMU, er enkelt å finne på vårt intranett.

4. Likestillingseffekter av Covid-19-pandemien

De tiltak Riksantikvaren har iverksatt under Covid-19-pandemien har ikke påvirket likestillingssituasjonen i direktoratet. Tiltak som har vært iverksatt har blitt tilbudt ansatte som har hatt behov, uavhengig av kjønn. Det har blitt informert om alle tiltak i felles informasjon til samtlige ansatte.